

Վ. ՍԵԼԻՒՈՎԱ ՅԵՎ ՆԱՏԱԼԻԱ ՍԱՅ

ՖՐԻՑ ԲԱՈՒԵՐ

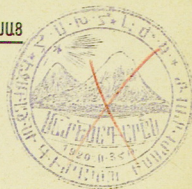
ՊԻԵՍ 7 ՊԱՏԿԵՐՈՎ

ՄՈՍԿՎԱՅԻ ՄԱՆԿԱԿԱՆ
ՔԱՏՐՈՆԻ
ՌԵՊԵՐՏՈՒԱՐԻՑ

ՀԱՅՊԵՏՀՐԱՏ - 1929

٢٢-

Վ. ՍԵԼԻՖՈՎԱ ՅԵՎ ՆԱՏԱԼԻԱ ՍԱՑ

ՔՐԻՑ ԲԱՌԻԵՐ

ՊԻԵՍ 7 ՊԱՏԿԵՐՈՎ

Գործողությունը կատարվում է մեք ուրիշ Բավարիայում

Մոսկվայի մանկական քառոնի ռեպրեսուարից

Թարգմ. Ս. Զ.

—

ՊԵՏԼԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ—1929

ՊԵՏՏՐԱՏԻ ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՏՊԱՐԱՆ
ՅԵՐԵՎԱՆՈՒՄ

Պատվեր № 486

Տիրած 1500

Գրառեպլար № 2082 Բ.

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԵՐ

ԿԱՐԼ ԲԱՌՈՒԵՐ	բանվոր
ԵԼԶԱ	նրա կինը
ՖՐԻՅ	նրա վորդին, 9 տարեկան
ՄԱՐԹԱ ԲՅՈՒՏՆԵՐ	խանութպան կին
ՍՏԻՆՆԵՆՍԻԵՅՆ	ձուլագործարանի տեր
ԿՈՒՐՅ	ժանդարմական սպա
ՖՐԱՌՈՒ ԴԵՆԵԿԵ	գլխորդի վարժուհի
ԵՐՆԱ ԴԱՌԻ	
ԼՈՏՏԱ ՀԱՅՆԵ	գլխորդականներ
ՄԱՔՍ ՇՊԻՅԵԼ	
ԱԼԻՍԱ ՇՊԻՅԵԼ	
ՀԱՆՍ	բանվոր, 50 տարեկան
ՅՈՀԱՆՆԱ	կոմսուխատուհի
ՎԻԼՀԵԼՄ ՀԱՅՆԵ	բանվոր
ՇՊԻՅԵԼ	բանվոր
ԲԱՆՎՈՐ	
ՄՈՐԻՅ	գլխորդի ծառա
1-ին ԺԱՆԴԱՐՄ	
2-րդ ԺԱՆԴԱՐՄ	
ՍՊԱՍՈՒՀԻ	
ՍՊԱՍԱՎՈՐ (լաքեյ)	

ՊԱՏԿԵՐ Ի-ԻՆ

Աղբասիկ սենյակ, Խորհում դուռ, դրանից ձախ—լուսամուտ, Աջից դարձյալ լուսամուտ, Սենյակում սեղան, ալիսա, միֆանի աքոռ, պահարան, ելզան՝ բոֆախսավորի դեմքով ջանել գեղեցիկ կին, ափսեներ և լվանում: Ֆրիցը խաղում է սիկնիկների նեժ (սիկնիկները կտրած՝ շինված են լազրերից. աչիերի տեղը կառմիր կեսեր են): ՖՐԻՅ.—Յես ճիշտ ասացի, չէ, ընկերներ: Սեղանում եմ ձեր ձեռքը (Ինքը խփում է իր ձեռքին, ապա կանգնում է սիկնիկ-

ճերից մեկի յեռել ու ճյուղ) Սուտ ես ասում, սուտ ես ասում (կանգնում ե իր տեղը): Դուք հիմար մարդ եք, ուրիշ վոչինչ: Քանի վոր գործադուլ ե, պետք ե համբերել, իսկ դուք, նշանակում ե, ռեբատ (միտք ե բռնում) ռենատ, ռեմինատ... Մալրիկ, մայրիկ, են խոսքը վիճի են ասում:

ԵԼԶԱ.—Վեր խոսքը:

ՖՐԻՑ.—Են վատ խոսքը:

ԵԼԶԱ.—(Վերջացնում ե ամաններ լվանալը, վտռում ե պիտակ) Խաղալիքներդ հավաքիր ու սեղանը գցիր:

ՖՐԻՑ.—(Լնազանգ սկսում ե հավաքել, բայց օտուկնակ աշխատում ե հիօել խոսքը) Ռեբենատ, ռոբենատ. ռիկերատ... Մայրիկ, մեր հայրիկն ամենից լալիս ե, չի:

ԵԼԶԱ.—Այո, մեր հայրիկը շատ լալիս ե:

ՖՐԻՑ.—Նա լալիս ե, խելոք, բարի, շատ բարի չե: Բայց ինչու չե վախենում:

ԵԼԶԱ.— Նա վոչ մի բանից չի վախենում:

(Ֆրիցն ել բան չի խոսում, բայց ինչ-վոր մեկեր ունի):

ԵԼԶԱ.—(Գեթեախնածորը հանում ե յեվ ետեվում միջանի ահագամ. գեթեախնածորի մեկը պակասում ե): Ֆրից, դու գետնախնածոր ես վերցրել:

ՖՐԻՑ.— Յերեկ վերցրել եմ:

ԵԼԶԱ.— (Խառնալիքով յես ե դառնում): Առանց հարցնելու մի ամբողջ գետնախնածոր ես վերցրել:

ՖՐԻՑ.—Չի, Չի: Յերբ դու տվիր, յես ել վերցրի: Հիշում ես, յերեկ ճաշին դու ինձ չորս գետնախնածոր տվիր (հիօում ե յեվ օտուքերը լիզում):

ԵԼԶԱ.—Չորս գետնախնածոր: Եսոր հարդ կդա, իսկ մենք ընդամենը ութ գետնախնածոր ունենք. ախր ամեն մեկիս յերեք հատ ել չի հասնի:

ՖՐԻՑ.—Չի հասնի... Մայրիկ, յես եմ վերցրել: (Լեռնանում ե, գառակը վերցնում յեվ սկսում մի մեծ օտեղ կտել, Լանկարծ օտե գոհ ժպտում ե) Մալրիկ, յես գլտեմ գործադուլն ինչ ե: Գործադուլն են ե, յերբ հայրիկը գործարան չի գնում, իսկ մենք քիչ գետնախնածոր ենք ունենում ճաշի համար: Յես, ուրիմ, մեծ եմ. ենպիս չի, մայրիկ:

ԵԼԶԱ.— (Լուզված ե գեթեախնածորների պատճառով: Յոպրակից քափում ե բոլոր մնացած, մի բաշափ ձավարը, լվանում յեվ դնում վառարանի վրա):

Ներսէս և մտնում Մարբան, կասկածելի մի կի՛ն՝ անորո՛շ տարիքի: Դրան քիսկոցը լսելով՝ Ֆրիցը պոկվում է տեղից--կարծելով քե հայրն է: Ելլան գլուխը երջում է:

ՄԱՐԹԱ.—Բարե, սիրելիս, բարով տղա ջան:

ՖՐԻՅ.—Բարե:

ԵԼՉԱ.—Բարե (հիասթափված):

(Մարբան նստում է սեղանի մոտ, նայում է նրան լեզու անազորձը վերցնում):

ՄԱՐԹԱ.—Չարչարվում եք շարունակ: Եղբան ջանել ու եղբան չարչարանք: Եղպես գեղեցիկ կի՛ն ու ամեն բան ինքներդ եք անում: Ինչո՞ւ մի դորձ անող չեք բռնում, սիրելիս:

(Ելլան լռում է: Մարբան շատ գոհ է, վոր խալթեց):

ՄԱՐԹԱ.—Դուք ախր մեր փողոցի ամենասիրուն աղջիկն էյիք համարվում. մարդու գնացիք՝ ել ձեզ նայել չի լինում: Վնչ կարմրություն, վնչ թարմություն: Վռչինչ, Գեղեցկություն չի մնացիլ: (Փայտում է, տեսնելով, վոր Ելլան հուզված է, ու աշխատում է հազը պահել): Եհ, մի հուզվեք, սիրելիս:

ԵԼՉԱ.—(Քնկզկվելով) Դուք եղ վճռեղից հնարեցիք, վոր լես հուզվում եմ: Յես դրադված եմ ու չեմ լսում:

ՄԱՐԹԱ.—Շատ ափսոս, վոր չեք լսում, սիրելիս: Դուք պետք է ուշադիր վերաբերվեք ձեզնից մեծերի խոսքին. մանավանդ ձեր հարեանների, վորոնք տեսնում են ձեր զբաղաւ կլանքը...

ԵԼՉԱ.—(Քորբովելով) Ֆրանս Բյուտներ:

ՖՐԻՅ.—(Տեսնում է իր ձեռնով շինած հրացանը ձեռին լեզ կանգնում է մօր առաջ) Ֆրանս Բյուտներ, դուք մայրիկիս մի վիրավորեք: Հայրիկս ասել է՝ լերը ինքը տանը չլինի, մայրիկիս յես պիտի պաշտպանեմ:

ՄԱՐԹԱ.—Հանգստացիր, սիրելիս, հանգստացիր... Յես ձեր լալի եմ ցանկանում միայն (ձեռով ճշան է անում Ելլային, վոր մօտենա իրեն լեզ Քրիցին մի կողմ տանի. Ելլան աշխատում է ժպտալ, հեռացնում է Քրիցին լեզ մօտենում Մարթային):

ՄԱՐԹԱ.—(Կամաց) Ինքներդ գիտեք, սիրելիս, թե վորքան բարձրակամ եմ վերաբերվում գեպի ձեզ: Ես տանն ապրում եմ սարսափելի բամբասողներ: Յես վոր, գիտեք, բամբասանք չեմ սիրում, բայց բոլորի լեզվի ձերինը միևնույն բանն է: Ձեր ամուսինը, սիրելիս, կարծեմ ամեն որ ասանը չի գիշերում. ենպես չի:

ԵԼԶԱ.— Դուք եղ Վճրատեղից գիտեք:

ՄԱՐԹԱ.— (Շատ գոհ, վոր բռնեց ճրագ) Լավ եք տնում, սիրելիս, վոր չեք ուզում թագցնել: Բայց ասացեք, սիրելիս, նա Վճրատեղի և լինում գիշերները, ասացեք, և չես կսովորեցնեմ ձեզ, թե ինչպես աղատվեք եղ բամբասող կանանցից:

ԵԼԶԱ.— Գործարանում գործադուլ է: Նա կոմսունիստ է. ուզում է, վոր բանվորները գործի չկանգնեն, մինչև վոր իրենց պայմաններն ընդունեն: Շարունակ ինչ-վոր ժողովներ ունի:

ՄԱՐԹԱ.— Ժողովներ: Իսկ դուք, խեղճ աղջիկ, սովամահ եք լինում: Ձե, նա ձեզ ուղղակի չի սիրում: (Պաքսքքիկ ձեզով)

Մի տեսեք, թե ինչ է ձեր ու ձեր լեքելի հագինը:

ՖՐԻՑ.— (Խր բացկոցից ճաշելով) Ճիշտ է, իմ կուրտկան լավն է, ֆրաու Բյուտներ: Ես ինձ համար կարել են հայրիկի շավարից ու մայրիկի կոֆայից:

ՄԱՐԹԱ.— Խեղճ լեքելա: (Կամաց Ելգայից) Հիմի ամեն տեղ գործադուլներ են. բանվորական աշխատանքն այժմ լավ չի վարձատրվում: Ձեր ամուսինը լեթե ձեզ սիրեր, նա, իհարկե, կերթար աշխատելու: Մենք հիմի մեր խանութն ունենք, բայց մենք մեր փոքրիկ գումարը ձեռք բերինք նույնպես գործադուլի շնորհիվ:

ԵԼԶԱ.— Ի՞նչպես:

ՄԱՐԹԱ.— Շատ պարզ: Դա վաղուց էր: Մոտիկ գործարանում խռովություն ծագեց: Բանվորներն սկսեցին դալմադալ անել— իբր թե քիչ են վճարում իրենց. իսկ իմ մարդն ողտըվեց դրսնից ու իր ծառայությունն առաջարկեց գործարանատիրոջ: Գործադուլ անողներին հեռացրին, իսկ մարդս ուրիշ բանվորներ հավաքեց, վոր ավելի եժան սկսեցին աշխատել. եհ, գործարանատիրն ել մարդուս շնորհակալություն հայտնեց մի կարգին գումար տալով: Այո, իմ մարդը ինձ շատ, շատ էր սիրում. ուրիշների նման չեք: Ե, աստված հոգին լուսավորի, խելոք մարդ եք:

Ներս է մեզում կարլը. առաջինը մեզն ցկասում է Գրիցը:

ՖՐԻՑ.— Հայրիկ, հայրիկ, հայրիկ, հայրիկ:

ՄԱՐԹԱ.— (Շփոթված հապտում է ձեռագործը): Եհ, լիս գնամ: Ճաեսություն, սիրելիս: Բարե, բարե, կարլ:

ԿԱՐԼ.— (Շատ չոր) Ճաեսություն (Մարթան գուրս է գնում, Կարլը ծայում է): Եհ, վճնց ես, տղաս, յերկու որ եքեղ չեմ տեսել, փոքրիկ կոմսունիստ:

ՅՐԻՅ. — Վոչինչ. մեծացել եմ:

ԿԱՐԼ. — Այո, ալո, մի ամբողջ գլխով մեծացել ես: (Կնոջը) Այդ
կիսն ինչո՞ւ յեր լեկել:

ԵԼԶԱ. — Յես չեմ կանչել: Ինքն-իրեն լեկավ...

ԿԱՐԼ. — Դրան բան մի վստահի՛ր Դրա մարդը մատնիչ ե լեղել.
բանվորներին մատնել ե. հենց դրա ուխտն ել հոտհոտող
շան ուխտ:

ՅՐԻՅ. — Ընչա՞ն է, ճիշտ է, հալրիկ. նա շարունակ բան ե վորո-
նում: (Յնագում ե Մարթայից — բարձրացում ե հոր ծընկ-
ները) Հալրիկ, հայրիկ ջան, են խոսքը վճնց են ասում —
սենե-դենու չիշում ես, վոր անցյալ անգամ ասիք, յերբ
քեզ մոտ ընկերներ կալին, ու դեմքդ ել ենպես արիւր, լերբ
բարկանում ես... սե-դի...

ԿԱՐԼ. — Ռենեզանտ:

ՅՐԻՅ. — (Շատ ուրախ) Այո, ալո, ալո Դա վատ խոսք ե:

ԿԱՐԼ. — (Պիծագում ե) Շատ վատ:

ՅՐԻՅ. — Յես դիտեմ, եզ խոսքն ասում են նրանց համար, ուքեր
չեն կարողանում իրենց խոսքը պահել:

ԿԱՐԼ. — Ընչա՞ն է, կեցցես: (Նայում ե ժամացույցից) Ուտելու
բան կա՞ն, ելլա:

ԵԼԶԱ. — (Մեքոս սեղանի վրա յե գնում գեանախնձոր, բառովի
ու հաց:

ԿԱՐԼ. — Ինչքան համեզ խորաիկներ:

(Նշլգան յուրաբանցյուրի առաջ գնում ե յերկուս ու կես
գեանախնձոր յեվ մի գզալ բառովի. Մյգ բոլորը բապեապես ու-
վում ե. ափսեյում մնում ե կես գեանախնձոր: Նշլգայի հազը
բոցում ե. կարլը մնացած գեանախնձորը գնում ե Նշլգայի ա-
ռաջ):

ՅՐԻՅ. — (Քաղցած ե) Իսկ լերեկ լես չորս ամբողջ գեանախնձոր
կերա:

ԿԱՐԼ. — (Ժպտալով) Չորս: Յես կարծում եմ՝ կդքան շատ ուտելը
մինչե անգամ ֆեսա ե:

(Նշլգան լալիս ե իր գեանախնձորի վրա):

ԿԱՐԼ. — Ելլա, ելլիկ, ինչ պատահեց:

ԵԼԶԱ. — Յես ել չեմ կարող հապես ապրել (լալիս ե):

(Կարլն ու Քրիսը նեւվում են գայի նա):

ԿԱՐԼՆ ու ՅՐԻՅԸ. — (Միասին) Հանգստացիր, ելլա:

Մայրիկ, լաց մի լինի. մի, մայրիկ ջան, թե չե մենք լաց
կլինենք:

ԿԱՐԼ.— Ինչո՞ւ չես բժշկվում, Ելզա:

ՖՐԻՑ.— (Ձի քողեում հորը խոսի. կամաց) Մայրիկն ինձ գործարան ուղարկեց իմանալու... հիվանդանոցն ել, դպրոցի պես, փակել են: Հայրիկ ջան, ենտեղ գրած ե, վոր բաց չեն անի, մինչև վոր գործադուլը չվերջանա:

ԿԱՐԼ.— Սրիկաներ, վոչ մի բանի առաջ կանգ չեն առնում:

ԵԼԶԱ.— Կարիք չկա ուրիշներին հայտնիլու, Կարլ, մենք մուրացկաններից վատ ենք ապրում, իսկ դու սկի մտածում ես մեր մասին:

ԿԱՐԼ.— Ինչե՞ր ես խոսում:

ԵԼԶԱ.— Յերկու ամսից ավելի յե՛ն անգործ ես: Ունեցածներս ծախել ենք: Վաղն ի՞նչ ենք անելու— չգիտեմ. դու ել հո— մի ժամ մեզ հետ ես, չերեք որ՝ չգիտենք՝ վորտեղ ես: Յերկար լռել եմ, բայց ել չեմ կարող: Դու վո՛չ յերեխին ես սիրում, վոչ ել սիրում ու խղճում ես ինձ:

ԿԱՐԼ.— Յես քեզ չե՛մ սիրում, Ելզա: Ախր յես վոչվոք չունեմ քեզանից ու յերեխից բացի: Գիտեմ, քեզ համար շատ ծանր ե: Թե՛ դու, Թե՛ յերեխան պետք ե դիմանաք, իսկ ինձ համար, կարծում ես, հեշտ ե: Յերեք գիշեր, առանց շորերս հանելու, քնել եմ ցեխի մեջ, հատակի վրա: Յես քեզ, Ելզա, շատ, շատ եմ սիրում. շատ եմ սիրում ե յերեխին ե դրա համար ել պետք ե պալքարեմ: Յեթե յես ու դու չե, գոնե Ֆրիցը թող լավ ապրի:

ԵԼԶԱ.— (Հառաժեղով) Իսկ աշխատանքի գնալ չմե կարող, Կարլ, քեզ ավելի լավ կվարձատրեն ախր:

ԿԱՐԼ.— Գործադուլը խափանել... Եդ մտքերը վճրտեղից են քեզ:

ՖՐԻՑ.— Եդ մալրիկի միտքը չի, եդ Ֆրաու Բյուտններն ասաց:

ԿԱՐԼ.— Կարլ Բաուերի կինը եղպես մտածող ծանոթներ չպետք ե ունենա: Յես ամաչում եմ քո փոխարեն, Ելզա: Յես խոսք եմ տվել ընկերներին՝ պալքարել մինչև վերջը: Ու կպալքարեմ, վորքան ել ծանր ու դժվար լինի:

(Ելզան մոտենում ե ցրան):

ՖՐԻՑ.— Դե քանի վոր խոսք ես տվել, ել վոչինչ չես կարող անել, թե չե դու ել, հայրիկ ջան, դե-ռեդատ կլինես:

ԵԼԶԱ.— Մի բարկանա, Կարլ: Յես քեզ շատ եմ սիրում: Յեթե դու մեզ հետ լինեցիր, յես ամեն բան կտանսիլի: Յես քեզ շատ եմ սիրում:

ԿԱՐԼ.— Այ, քեզպեսների պատճառով ե, վոր, խեղճ կնիկ, բան-

վորները նահանջում են: Բայց չե՞ վոր մենք ձեզ համար ենք պալքարում, մեզ բոլորիս համար: Դու հիշում ես, ելզա, ինչպես գործարանի տասը ժամվա աշխատանքից հետո յես տուն եյի գալիս բոլորովին հալից ընկած, իսկ որակաւ ըստանում էլինք... Յեթե մեր պահանջներն ընդունեն, մենք կաշխատենք ութ ժամ և կստանանք տվելի, բայց զլիսավորը՝ մենք պահանջում ենք, վոր լեթե բանվորը մեքենայի տակ ընկնի, նրա ընտանիքը վողորմություն չմուրա դռնեդու, ինչպես, հիշում ես, պատահեց Բլյումի ընտանիքի հետ: Պետք և պալքարել: Յես պալքարում եմ վնչ միայն ընտանիքի բարորության համար, այլ բոլոր ճնշվածների համար: Դա պետք և:

ԵԼԶԱ և ՅԲԻՅ.— Պետք և, պետք և:

Մենում են զգեսավորված Հանս ու Յոնանան, Հանսը միրում ունի: Յոնանան նազնված և տամարդու պես, ո՞նիք բարձրացած: Հանսը դուր փակում և, միրումը վերցնում:

ՅԲԻՅ.— Հա-հա-հա. այ վախացրեց հա:

ՀԱՆՍ.— Ինչ արած, ժամանակն եղպես եւ (Նստում եւ):

ԿԱՐԼ.— Վերեկ բան և պատահել:

ՅՈՀԱՆՆԱ.— Մենք տեղեկություն ունենք, վոր մեզ հետեւում են:

ՀԱՆՍ.— Յերեկ ձերբակալել են Կնորրին, Բեկլին և ելի միքանի կոմսունիստ ղեկավարների Բողմանի գործարանից:

ՅՈՀԱՆՆԱ.— Այսօր գործադուլ են արել ելի միքանի գործարան, դրանց թվում և Կեկերի գործարանը, ուր դու ագիտացիա ելիր անում: Տասորս գործարան կանգնած են:

ԿԱՐԼ.— Իսկ Կնորրին ինչո՞ւ համար են ձերբակալել:

ՀԱՆՍ.— Մեկի մոտ հրացան են գտել: Մյուսներին մեղադրանք չի առաջադրված: Սակայն բաց չթողին, «մինչև պարզվի»:

ՅՈՀԱՆՆԱ.— Դադանի ժողով և լինելու, և յերեք որից հետո դու պետք և խոսես աչնտեղ: Մի խումբ բանվորներ Մաքսի ղլխավորությամբ ուղում են համաձայնության գալ և դործի գնալ նախկին պալմաններով:

ԿԱՐԼ.— Ինչպես:

ՅՈՀԱՆՆԱ.— Ասում են՝ հալից ընկել ենք: Հուլաներս քեզ վրա չե: Այդ բանը չպետք թույլ տալ:

ՀԱՆՍ.— Մենք բոլորս աչնտեղ կլինենք:

ԿԱՐԼ.— Մաքսի խմբակում 90 մարդ կա:

ՀԱՆՍ.—Այո, մոտ եղբան ե:

ԿԱՐԼ.—Պետք է լարենք մեր բոլոր ուժերը: Յեթե նրանք աշխատանքի կանգնեն, ամեն ինչ կորած է:

ՅՈՂԱՆՆԱ.—(Յեղից յեկեկով) Դու հիմի առանձնապես պետք էս: Զգուշ յեղիր:

ՀԱՆՍ.—Թղթեր չունեն: Բոլորը վառիր: Կարող ե պատահել՝ խուզարկութիւն լինի: Մնաս բարով: (Հեռացում է):

ԿԱՐԼ.—(Նյարդային անցուզարձ է անում սեճակում. կանգ է առնում) Յես չգիտեմ՝ հետեյալ անգամը չերբ կարող եմ դալ տուն: Ահա քեզ հինգ մարկ, բոլորը, ինչ կարողացա ձեռք բերել: (Բաց է անում հասակի մի օպիտակը, վերցնում է անսեղից յերկու ասեմանակ ու գնում գրպանը): Քրիցը մոռեցում է հեռաբերված: Մեկը քակացնում է գուռը, հայրը հասակի օպիտակը ծածկում է, Քրիցը իսկույն նստում է վրան):

Ներս է մտնում Մարքան յիկ կտակածանով շուրջը նայում:

ՄԱՐԹԱ.—(Ձորս կողմն այգածեկով) Ինչ թվաց, թե ձեզ մոտ կողովը ձեռին ծերունի չեկա՞վ. ասի՝ կանաչի ծախող կըլի (օփսքովում է, իրեն կորցնում):

ԵԼԶԱ.—Բայց չե՞ վոր ձեր խանութում կանաչի ունեք:

ՄԱՐԹԱ.—(Ընդհանաեկով) Յես կարծեցի սա...

ԿԱՐԼ.—(Ձոր) Իրիկունն ինչ կանաչի ծախող կարող ե լինել:

ՄԱՐԹԱ.—Ներեցեք, սիրելի Նլզա, բայց, բայց ինչ անհրաժեշտ ե բան-ման առնել... կարծեցի...

ԵԼԶԱ.—Մեզ մոտ մարդ չի չեղել, Ձրաու Բյուտներ:

ՄԱՐԹԱ.—Շատ ափսոս, ափսոս (յեկում է):

ԵԼԶԱ.—(Դուռը ծածկում է, յեռեկից մոռեցում է Քրիցին յեկ համբուրում է ցրա գլուխը) Այ դու խորամանկ: Ես փոքրիկ դավադիրն իսկույն գլխի ընկալ (ծիծաղում է):

ԿԱՐԼ.—(Քրիցին) Կեցցես: (Կնոջը) Խոստացիր, վոր նրա հետ (ցույց է օալիս դեպի դուռը) հարեանութիւն, բարեկամութիւն չես անի: Զնաւատաս դրա վնչ մի խոսքին:

ԵԼԶԱ.—Կանեմ ենպես, ինչպես ուզում ես:

ԿԱՐԼ.—Մի բան ել: Վնչ մի խոսք իմ մասին ե այն մասին, թե ո՞վ ե յեղել եստեղ: Դու վոչինչ չես իմանում:

ԵԼԶԱ.—Լավ հիշիր, Ձրից:

ՁՐԻՑ.—Յես բան չեմ ասի:

ԿԱՐԼ.— Այն, Ֆրից, Վոն մի խոսք իմ մասին. դու վոչինչ չգիտես: Հասկացա՞ր:

ՖՐԻՅ.— Հայրիկ ջան, չես ասացի արդեն, վոր հասկացա. նշանակում է՝ վոն մեկին ել բան չեմ ասի. հասկանում եմ հո...

ԿԱՐԼ.— (Ժպտալով) Այն, այն, չես հավատացած եմ, ընկեր, վոր դու քո խոսքի տերը կլինես (ձեռք սեղմում է լուրջ, ապա բարձրացնում է ու ցսեցնում ուսից. կանգնած են յեւեհեց ել):

ԵԼԶԱ.— Միշտ աչապես, կարլ, քեզ հետ միասին լինելիք:

ԿԱՐԼ.— Միասին ել կլինենք: Յեթե մենք մեր պալմաններն ընդունել տանք, այն ժամանակ ամառը քեզ ու Ֆրիցին կըտանեմ ամառանոց և ամեն ոք կգամ ձեզ տեսնելու: Դու նորից տոողջ և ուրախ կլինես, Ելզա, ամեն ոք կճաշես ու կընթրես, իսկ Ֆրիցի համար զբոսւղիներ ու տետրակներ կըդնենք, վորքան հարկավոր կլինի նրան զպրոցում: (Գործնակաւ) Այո, Ելզա, չես, չերի, յերկար ժամանակ տուն չեմ գա: Յերկու որից հետո, Ֆրիցի հետ, ժամը մեկին դուրս արի Վիլհելմի բուլվարն զրոսնելու: Յես շորերս փոխած կըլինեմ: Զեզ կտեսնեմ և մի կերպ փող կտամ:

ՖՐԻՅ.— Հայրիկ, իսկ ինչո՞ւ չես նրանք ուզում վատ բան անել քեզ:

ԿԱՐԼ.— (Փիծաղում է) Ինքս ել չգիտեմ, Ֆրից: Մենք ուզում ենք, վոր վոն միայն գործարանատիրը, վորը վոչինչ չի տեսում, լավ ապրի, ալ և մենք, վոր աշխատում ենք, մուրացկանի պես չապրենք:

(Դուռը ծեծում են: Կարլը ցնցվում է, զգուշանում) Հարցրու ո՞վ է:

ԵԼԶԱ.— (Օւրից ձայնով) Ո՞վ է:

ԶԱՅՆ.— Բաց արեք: Ժանդարմներ: (Կարլը զուրս է բռնում աջ կողմի լուսամուտից):

ԵԼԶԱ.— Ֆրից, բան չասես, լռի՛ր (զուռը բացում է):

Ներս են մտնում ժանդարմներ, կանգնում են դուռն մոտ՝ հրացանները ձեռներին:

ԺԱՆԴԱՐՄ.— (Մեհյակն աչի ահացնելով) Որենքի տնունով պահանջում եմ ասել՝ ո՞ր և գտնվում կարլ Յոհան Բաուերը:

ԵԼԶԱ.— Եստեղ չի... գիշերը տուն չի լիկել:

ԺԱՆԴԱՐՄ.— Հապա ես ո՞ւմ պապիրոսի ֆագորդն և (վերցնում է պապիրոսի մնացորդը, վոր ճակալից ասի է):

ԵԼԶԱ.—Ի՞նչ ե... լես եմ ծխել:

ԺԱՆԴԱՐՄ.—(Յեսեկով Կարլի մոռացած գլխարկը) Իսկ զըլ-
խա՞րկը: Նույնպես ձե՞րն ե: (Ձրիցից) Եյ, տղա, հայրդ ո՞ւր ե:
(Ձրիցը աղերսագին նայում ե մորը):

ԵԼԶԱ.—Հայրը տանը չի:

ՖՐԻՑ.—(Մեքենայորեց) Հայրիկը տանը չի:

ԺԱՆԴԱՐՄ.—Վաղճեց ե:

ԵԼԶԱ.—Նա գիշերը տանը չի յեղել .. յես արդեն ձեզ ասի:

ՖՐԻՑ.—(Անհանգիստ լուսամուտին նայելով) Նա վաղուց ե զը-
նացել:

ԺԱՆԴԱՐՄ.—Ինչո՞ւ յես խարում, նա հենց հիմի հստեղ եր. ո՞ւր
ե (նայում ե ամեն կողմ): Զարմանալի չե. մենք պիտք ե
հանդիպելիք իրար (լուսամուտին մոտենալով): Ըհը: Հի-
մի հասկացա: Անպիտանը ծլկել ե լուսամուտով: (Լուսա-
մուտը բացում ե): Բանից յերևում ե՝ այստեղ տանիքով
իջնելու տեղ կա:

2-րդ ԺԱՆԴԱՐՄ.—(Միծաղելով) Փորձենք հասնել (կրակում ե
լուսամուտից). բայց մութն ե արդեն, և նրան բռնել չի կա-
րելի:

ԵԼԶԱ.—(Հչում ե) Ի՞նչ եք անում:

ԺԱՆԴԱՐՄ.—Ինչո՞ւ եղպես վախեցաք. չե՞ վոր նա ենտեղ չի. նա տա-
նը չի գիշերել (առնաճակը ձեռին բռնած՝ մոտենում ե Ել-
գային):

ՖՐԻՑ.—(Նեոճում ե մորը պատասպանելու) Մայրիկ:

1-ին ԺԱՆԴԱՐՄ.—(Կամաց) Եհ, չկա-չկա: Մեղ մնում ե խու-
զարկություն կատարել: Սկսիր: (Խուզարկությունն սկըս-
վում ե: Ելգան ու Ձրիցը կանգնած են զարմացած, մի-
մյանց կպած):

ՊԱՏԿԵՐ 2-րդ

ՍՏԻՆՆԵՆՍԻՆՍԻ ՄՈՏ

Ասիննենսիյնի կաբինէսը՝ շէղորեն կանաւորված: Ասիննենսիյնը նստած է սեղանի մոտ, վորը ծածկված է քղբերով: Զուլված սպասու-
նին նկուն ու անաղմուկ շարժվելով՝ մասուցարանով սուրն է
բերում:

ՍՊԱՍՈՒՀԻ.— (Լրագրէր հալով) Պարոն, Բերլինի թարմ լրա-
դրեր:

ՍՏԻՆՆԵՆՍ.— (Ֆռանց նայելով) Դրէք յած... Սիզմը: (Սպասու-
նին սիգարէր է մասուցում): Սրանք՝ չե... (Սպասունին
հալիս է ուրիշ սիգարէր լնել հեռանում է անաղմուկ,
զուռը ծածկելով: Լռութուն: Սեֆենէսիյնը խորասուզ-
ված է գործի մէջ: Գուռը կամացուկ բացվում է, մտնում
է սպասավորը (լաֆիք): Նա լեկար լուռ կանգնում է
դռան մոտ, հազում է, կամենալով զգացնել հալ իր ներ-
կայութիւնը):

ՍՏԻՆՆԵՆՍ.— (Ֆռանց գլուխը բարձրացնելով) Ի՞նչ կա:

ՍՊԱՍՈՒՎՈՐ.— Պարոն, ներկեցէք... Ձեզ մոտ... մի պարոն է լե-
կել գործով:

ՍՏԻՆՆԵՆՍ.— Զրազված եմ (զրում է):

ՍՊԱՍՈՒՎՈՐ.— Ասացի, պարոն, վոր գուք չէք ընդունում, բայց
պարոնը խնդրեց հանձնել ձեզ իր այցեւորութիւնը: (Մասու-
ցում է մասուցարանով):

ՍՏԻՆՆԵՆՍ.— (Նարգում է) Հրավիրեցէք: (Գործը քողմում է):

ԿՈՒՐՅ.— (Մտնում է սպասավորի ուղեկցութեամբ, վորն իսկույն
քաղցնում է): Կուրց, ժանդարմական սպա (վազը վոսի
է խփում ու գլուխ հալիս): Ներկեցէք, պարոն Ստիննենս-
լէյն, վոր անհանգստացնում եմ ձեզ: Մեծապէս կարեւոր
գործի համար ե:

ՍՏԻՆՆԵՆՍ.— (Քաղաքավարութեամբ, քեթեվակի գոռոգութեամբ):
Խնդրեմ (ցույց է հալիս իր կողմին գրված արտը) Ի՞նչ
գործ ե:

ԿՈՒՐՅ.— Մեկը մշուսի չեանից գործադուլներ են լինում ձեր
գործարանում: Գործադուլը, չեթե չեմ սխալվում, չերկու-
ամիս է ինչ շարունակվում է:

ՄՏԻՆՆԵՆՍ.—Միջոցներ ձեռք առնելը ձեր գործն է:

ԿՈՒՐՑ.—(Քաղաքավարի) Մի փոքրիկ անճշտութիւն, պ. Ստիննենսլիյն, մի փոքրիկ անճշտութիւն: Դուք բարեհաճեցիք ասել—ձեր գործն է: Մեր գործն է, պ. Ստիննենսլիյն, մեր ընդհանուր գործը—խոշոր կապիտալի ներկայացուցիչների (մասնացույց և անուամ Սթեյնհայնի) և իշխանության ներկայացուցիչների (մասնացույց և անուամ Իրեյն):

ՄՏԻՆՆԵՆՍ.—Խոսեցեք գործի մասին (սիգար և ծխում):

ԿՈՒՐՑ.—(Սիգարաթուփը հանելով) Թույլ կտամ: (Սթեյնհայնյեք գլխով և անուամ Կուրցը ծխում է): Այսպես, ուրեմն, պ. Ստիննենսլիյն, ձեր ռալոնը—բանվորական ամենաանհաճո ռալոններից մեկը—հեղափոխական վարակի ոջախ է: Այս որերս մեր գործակալներից մեկը կարողացել և լիա՛նալ՝ ով և հանդիսանում ձեր բանվորների ամենավատնկա՛վոր պարագլուխը:

ՄՏԻՆՆԵՆՍ.—Ո՛վ է (ճկատելի կերպով աօխուժանում է):

ԿՈՒՐՑ.—Դա վոմն Կարլ Բաուեր է, ձուլագործ բանվոր, կոմմունիստ: Նա ճարպիկ կերպով կարողացել է կազմակերպել բանվորներին և մինչև անգամ դադտնի տպարան է սարքել հենց ձեզ մոտ՝ գործարանում...

ՄՏԻՆՆԵՆՍ.—(Ձայրացած ծուլ և լիքում) Այդ չի կարող պատահել. լես ամեն տեղ գործակալներ ունենա:

ԿՈՒՐՑ.—Պարզ է, վոր ձեր գործակալները լավ տեղյակ չեն, պ. Ստիննենսլիյն:

ՄՏԻՆՆԵՆՍ.—Յես բավականաչափ լավ եմ վարձատրում, վոր նրանք համարձակվեն լավ տեղյակ չլինել...

ԿՈՒՐՑ.—Այդպես է, դժբախտաբար:

ՄՏԻՆՆԵՆՍ.—Բայց միթե բանվորներն այս լերկու ամսվա քաղցից հետո դեռ ընկճված չեն բավականաչափ, վոր համաձայնեն նորից աշխատանքի կանգնելու...

ԿՈՒՐՑ.—Այդպիսի հոսանք կա նրանց մեջ, բայց կոմմունիստների ազիտացիան իր գործը տեսնում է: Նրանք պիտի պահանջեն լավագույն պայմաններ, մինչև վոր մենք նրանց միջից դուրս չկորզենք զարշելի ազիտատորներին, վորոնց մեջ գլխավոր տեղը բռնում է Բաուերը:

ՄՏԻՆՆԵՆՍ.—(Իրեյն սթեյնով արգեմ) Այդ դեպքում, պ. լեյտենանտ, անհրաժեշտ է բռնել և բանտարկել այդ Բաուերին՝ ինչ գնով ուզում է լինի:

ԿՈՒՐՅ.—Միանգամայն ճիշտ է, պ. Ստիննենսլեյն, բայց մոռա-
նում եք, վոր մեզանում, դժբախտաբար, զուլեթյուն ունի,
ալսպես ասած, քաղաքական համոզմունքների ազատու-
թյուն: Կասկածով, ալսպես ասած, մինչև պարզվելը, նրան
ձերբակալելը վտանգավոր է. նա մեծ անուն ունի բանվոր-
ների շրջանում, իսկ ուրիշ կերպ... Բաուերի մասին պաշ-
տոնապես հալտնիլն միայն, վոր նա կոմմունիստական կու-
սակցության անդամ է:

ՍՏԻՆՆԵՆՍ.—Այդքանը միանգամայն բավական է նրան ձեր-
բակալելու համար:

ԿՈՒՐՅ.—Ըստ ելության դուք բոլորովին իրավացի չեք, բայց
ձեր համար հարկավոր կլինի վորեւէ մեղադրանք և... Յես
դեռ չտեսցի ձեզ, վոր չերեկ նրա տանը կատարվել է խու-
զարկություն, վորը, սակայն, վոչ մի հետևանք չի տվել,
իսկ նա ինքը թագնվել է:

ՍՏԻՆՆԵՆՍ.—Ձեր առաջմերկը հետազայի համար:

ԿՈՒՐՅ.—Հարկավոր են հավատարիմ մարդիկ, գործակալներ,
պ. Ստիննենսլեյն, հետևաբար հարկավոր է փող, շատ փող:
(ՍՏԻՆՆԵՆՍԱՅԵՅԵ ռուսերը վեր ե քառում):

ՍՏԻՆՆԵՆՍ.—Ի՞նչ գումարի չեկ պիտի դրեմ:

ԿՈՒՐՅ.—Առայժմ հազար մարկը բավական կլինի:

ՍՏԻՆՆԵՆՍ.—Այստեղ չերկու հազար է: Մի հազարը ծախսերի
համար, մյուսը՝ ձեզ՝ ամբողջ լիտտնդով աշխատելու:

ԿՈՒՐՅ.—Դուք շատ բարի չեք, պ. Ստիննենսլեյն: (Պոհուհակու-
քյամբ ակզավորում է փողը): Ուղարկությունն ալնքան
ել անհաջող չի վերջացել: Իմ կարգադրությամբ ժանդարմ-
ները գտել են մի կին, վոր ապրում է Բաուերի հետ
միևնույն տան մեջ—վոնն Մարթա Բյուտների: Նա խանութ-
պանի կին է, Բաուերի հետ ել չունի: Յես արդեն խոսել
եմ նրա հետ: Հոտառու կին է, վորի շնորհիվ նա, կարծում
եմ, կարող է մեզ ոգտակար լինել:

ՍՏԻՆՆԵՆՍ.—Վորպես գաղտնի գործակալ:

ԿՈՒՐՅ.—Միանգամայն իրավացի չեք:

ՍՏԻՆՆԵՆՍ.—Գեղեցիկ: Դուք ամեն բան վերջացրել եք նրա
հետ:

ԿՈՒՐՅ.—Վոչ բոլորովին: Դա մի ալնպիսի տիպ է, վորին, փողից
բացի, հարկավոր են նաեւ միքանի ջերմ խոսքեր: Լավ կը-
լինի, յեթե ընդունելիք նրան:

ՍՏԻՆՆԵՆՍ.—(Դեմքը կճգնելով) Դա անհրաժեշտ է:

ԿՈՒՐՑ.—Այլապես չեյի համարձակվի անհանգստացնել ձեզ այդ առաջարկով, պ. Ստիննենսլեյն:

ՍՏԻՆՆԵՆՍ.—Լավ, համաձայն եմ:

ԿՈՒՐՑ.—(Տեղեկով) Յես առաջուց նախատեսում էյի ձեր համաձայնությունը, պ. Ստիննենսլեյն, և այդ պատճառով (ծայրում է բժնոցով) թույլ տվի ինձ... Տիկին Բյուտներն այստեղ է արդեն...

ՍՏԻՆՆԵՆՍ.—(Զանգահարում է, ներս է մտնում սպասավորը) Հրավիրեցեք այստեղ այդ... տիկնոջը, վոր յեղել և պ. Լեյտընանտի հետ:

(Սպասավորը գլուխ թալով գուրս է գնում, Սպասավորը ներս է բերում Մարքս Բյուտներին. սա յերեսը ծածկել է բացձեռ քողով. ներս մտնելով՝ բարեկումն է, ծուկել խոնարհում. գուգիւծ-զարգարված է. Սպասավորը հեռացում է):

ԿՈՒՐՑ.—Ահա և հարգելի տիկին Բյուտները: Մի վախեք, Քրաուս Բյուտներ, այստեղ վոչվոք չկա: (Մարքսն օղջ բարձրացնում է):

ՍՏԻՆՆԵՆՍ.—(Փաճը ու մեծ գլխով է անում հագիվ-հագ, առանց ձեռ թալու յեվ առանց նստել հրավիրելու): Դուք Բաուերների հարկանուհիքն եք:

ՄԱՐԹԱ.—Այո, պ. Ստիննենսլեյն, այդ ընտանիքն ապրում և իմ կողքին:

ՍՏԻՆՆԵՆՍ.—Պ. Լեյտընանտը ձեզ, յերևի, ասել և արդեն, վոր մեզ միքանի տեղեկություններ են հարկավոր այդ ընտանիքի մասին:

ՄԱՐԹԱ.—Այո, պ. Ստիննենսլեյն, մենք արդեն խոսել ենք պ. Լեյտընանտի հետ, բայց յես, իսկապես, չգիտեմ ինչով կարող եմ ոգտակար լինել. յես—մենակ կին եմ:

ՍՏԻՆՆԵՆՍ.—Ձեզ հալտնի՞ յե արդյոք, թե ո՛ւր է գտնվում այժմ Կարլ Բաուերը, և ուրիշ վորև մեկը լինո՞ւմ է արդյոք նրանց բնակարանում.

ՄԱՐԹԱ.—Ո՛ր, պ. Ստիննենսլեյն, այդ բանին հետևելը շատ դժվար է: Հիմա նրանց մոտ մարդ շատ քիչ է գալիս, ու ինքը Բաուերն էլ տանը չի լինում գրեթե, իսկ նրա կինն ու վորդին գրեթե ծանոթներ չունենա: Դա շատ դժվար է (նստալու է):

ՄՏԻՆՆԵՆՍ.—(Փրոռը ցուց տալով) Խնդրեմ: (Մարքանց ցատում է, Ստիգնեցուկիցը հանդիսավոր լիզ ծամբ ու մեծ ցատումակում է) Հիշեցեք, ֆրաու, այժմ մեզ ամեն մի հայրենասեր հարկավոր է, այլապես խեղճ Դերմանիան կկործանվի... (Պաշտոնով) Այո, կկործանվի, և մենք բոլորս հանցավոր կլինենք այդ բանում: Յերկրին սպառնում է կործանում, յեթե մենք չեռանդուն չլինենք:

ԿՈՒՐՅ.—Մի մտաւնաք, ֆրաու, ուստիւն հեղափոխութիւնը:

ՄՏԻՆՆԵՆՍ.—Մեղանում ել, ինչպես Ռուսաստանում, կլինն դործարանները, ֆարրիկաներն ու խանութները... Դուք, կարծեմ, խանութ ունեք, ֆրաու:

ՄԱՐԹԱ.—Ո՛ր, աստված իմ... իմ խանութը Կոնիգշարասեյի վրա չե, պ. Ստիննենսկին:

ԿՈՒՐՅ.—Հեղափոխութիւնը վոչվոքի և վոչ մի բանի չի խնայի:

ՄՏԻՆՆԵՆՍ.—Մենք պետք է ողնենք մեր հայրենիքին. հասկանում եք, ֆրաու: Դուք, իբրեւ հայրենասեր կին...

ՄԱՐԹԱ.—Ա՛խ, պ. Ստիննենսկին, վորքան ցավում եմ, վոր չեմ կարող ողտակար լինել (աճմեղակացութեան մեջ է: Կուրցն ու Ստիգնեցուկիցը ճաշակից ճաշում են իրար): Յես ստիպւած եմ ամբողջ որը նստել իմ խանութում, վոր մի կտոր հացի փող աշխատեմ:

ՄՏԻՆՆԵՆՍ.—(Փող հանելով) Յես կամենում եմ մեր զաշինքը կնքել մի փոքրիկ գումարով, ֆրաու:

ՄԱՐԹԱ.—(Աչքերով հաւովում է). Ո՛ր, շնորհակալ եմ, պ. Ստիննենսկին:

ՄՏԻՆՆԵՆՍ.—Խոստանում եմ հետագայում տալ շատ ավելի շոշափելի մի գումար: Ամեն ինչ կախված կլինի միայն ձեզանից: Այդպես, ուրեմն, անցնենք դործի: Մեր նպատակն է՝ առիթ գտնել Բաուերին ձերբակալելու և, պարզ է, նրան իրեն գտնելու: Ի՞նչ եք կարծում, ֆրաու, փոքրիկ Բաուերը կարո՞ղ և մեզ վորոշ տեղեկութիւններ տալ:

ՄԱՐԹԱ.—(Մտածելով) Փոքրիկ Բաուերը շատ բան գիտի Բաուերները մի սենյակ ունեն:

ԿՈՒՐՅ.—Թույլ տվեք, Թույլ տվեք, պ. Ստիննենսկին, դուք չե՞ վոր ձեր գործարանին կից զպրոցի հոգաբարձուն եք: Այնտեղ է սովորում փոքրիկ Բաուերը:

ՄԱՐԹԱ.—Այո, այո, կարծեմ. բայց զպրոցը ժամանակավորապես փակվել է, և տղան զպրոց չի գնում, վո՛չ վտանաման ունի, վո՛չ հազուստ և միշտ քաղցած է:

ՍՏԻՆՆԵՆՍ. Յես կարգադրեցի դպրոցը փակել մինչև դործադուլի վերջը, բայց բավական ե կարգադրեմ, և վաղն ևեթ յերեխաներին կհավաքեն:

ԿՈՒՐՑ. — Յես կարծում եմ, պ. Ստիննենսլեյն, դա պետք ե վորջան կարելի չե շուտ անել, բայց այնպես մի բան սարքել՝ հոգաբարձուների կողմից նվերներ բաժանել կամ դրա պես մի բան, վոր փոքրիկ Բաուերին ձեռք գցենք և բանվորների մեջ ել կասկած չհարուցենք: (Դիմեցով Մարթայից) Ձեր գործը պիտի լինի՝ այնպես անել, վոր Բաուերի վորդին դպրոց գա:

ՄԱՐԹԱ. — Ինքը Բաուերն արդեն միջանի որ ե՛տանը չի, իսկ նրա կինը չի հասկանում, իհարկե, բանն ինչումն ե: Այնպես կանեմ, վոր Ֆրիցը գա դպրոց, պ. Ստիննենսլեյն, հանգիստ լեղեք, և այն ժամանակ փայփայանքներով ու նվերներով կարելի չե փորձել բան իմանալ...

ԿՈՒՐՑ. — ... Իմանալ, թե ուր ե հալըր...

ՄԱՐԹԱ. — Այո, չեթե գործը նուրը կերպով տարվի: Տղան հոր գավակն ե: Համրի պես լուռ ե:

ԿՈՒՐՑ. — Հանգիստ լեղեք, ֆրաու, մենք խոսել ստիպելու միջոցներ ունենք... և վոչ միայն փոքրիկի համար, հն-հն:

ՍՏԻՆՆԵՆՍ. — Ուրեմն, ձեր հետագա ծրագրերը:

ԿՈՒՐՑ. — Դուք անմիջապես պիտի այցելեք դպրոց. չես կգամ ձեզ հետ, իսկ այնուհետև կերևա: Ամեն ինչ կախած ե ձեր կարողանալուց, պ. Ստիննենսլեյն:

ՍՏԻՆՆԵՆՍ. — (Վոսի յեղեցով) Յես համաձայն եմ: Գործեցեք: (Մարթա, ծուկկ խոհարհեցով, գլուխ ե օալիս): Դուք Ձեր վարձատրությունը կստանաք ամսե-ամիս, պ. լեյտընստի միջոցով: Պատիվ ունեմ:

ԿՈՒՐՑ. — (Վոսը վոսից ե խփում) Պատիվ ունեմ: (Մարթա, ծուկկ խոհարհեցով, գլուխ ե օալիս, հորից իջեցնում ե բոլը յեվ գուրս գնում Կուրցի հետ):

ՊԼՏԿԵՐ 3-ԻՂ

ԴՊՐՈՅՈՒՄ

Դպրոց, Երեւոյնի ծառա Մորիցը՝ 60 տարեկան, հասակը սրբում է:

ՖՐԻՅՆ ՈՒ ԵՐՆԱՆ.—(Ներս ԵՑ մտնում) Բարի որ, քեռի Մորից:
ՄՈՐԻՅ.—Ա, բարի որ, ճուտիկներս:

ՖՐԻՅ.—Քեռի Մորից, չգիտես՝ մեզ ինչու լին կանչել զպրոց:

ՄՈՐԻՅ.—Պ. Ստիննենսկինը ուզում է, ուզում է, գիտե՞ք ինչ՝
ճուտիկներս, իր աշակերտ կարողութիւններից ձեզ ել մի փոք-
րիկ բաժին տալ: Խոստացել է ազգայնա ճուտիկներին տաք
չոր բաժանել:

ԵՐՆԱ.—Յեւ կրկնակողիկներ կուզելի ստանալ, քեռի Մորից. իմ
կողիկները վատն են, իսկ դուքսը ենպէս ցուրտ է:

ՖՐԻՅ.—Իսկ ինձ, քեռի Մորից, վոչինչ հարկավոր չի: Հայրիկն
տառւմ է, վոր բոլոր հարուստները վատ մարդիկ են և
տանջում են իրենց բանվորներին: Այն:

ՄՈՐԻՅ.—Փողն ամենքին փչացնում է, ճուտիկներս:

ԵՐՆԱ.—Մենք ետոր, ժամը 5-ից, հացի համար հերթի ելինք
կանգնել և վոչինչ չտացանք, քեռի Մորից:

ՖՐԻՅ.—Իսկ մեր փութը լերեք մարդ եր մնացել. մինչև հերթը
մեզ հասնու, հաց տալը դադարեցրին:

ՄՈՐԻՅ.—Ե՛, վատ է, վատ է: Նշանակում է՝ ետոր սոված փորով
էք, բալց, լավ է, քեռի Մորիցը մի լերկու կտոր բուլկի
ունի: Սպասեք (զնում է):

ԵՐՆԱ.—Դու բուլկի ուզում ես, Ֆրից:

ՖՐԻՅ.—(Վաչ աճախապէս) Ուզում եմ... իսկ զո՞ւ:

ԵՐՆԱ.—(Ձեռները ծալելով) Շատ եմ ուզում: (Յերկուսն էլ
հայտնում են Մորիցի կողմը):

ՄՈՐԻՅ.—(Մտնում է) Ահա ձեզ յերկու կտոր բուլկի: Կերեք
(հալիս է):

ՅԵՐԵՈՒՆԵՐԸ.—Շնորհակալութիւն, քեռի Մորից: Ո՛ր, ինչ հա-
մով է: (Ուտում են աչերճից ուռցած):

ՄՈՐԻՅ.—Այո, համով է, համով, ճուտիկներս: (Քնքոտեմ ետում
է ցրանց զլուխը, մտախոհ) Այո, իհարկե, ու. Ստիննենս
լինի յերկտաները ժամերով հերթ չեն կանգնում... և չոր
հացի կտորի համար չեն ուրախանում... Այն, աշխարհը
վատ է կազմակերպված...

ԵՐՆԱ.—Յրից, դու մի կտոր բուլկի գցեցիր. կարելի չէ (վերցընում ե հասակից քնկած փռագգնեք):

ՅՐԻՑ.—Վերցրու, երնա, իմ կտորը քոնից քիչ մեծ եր, հիմի հավասարվեց: Վերցրու:

ՄՈՐԻՑ.—(Յխուրյամբ) Ետորվա իմ հացը, լերիսեք, քառթու յե. հսոր հացի չեմ գնացել — քնով ելի անցել միքիչ: Սաղ գիշերը աչքս չեմ կացրել, վոսկրներս ցավում եին:

ՅՐԻՑ.—Իսկ իմ վոսկրներս սկի չեն ցավում: Քեռի Մորից, չես շատ լավ եմ քնում. քունս իսկույն տանում ե:

ԵՐՆԱ.—Յես ել եմ իսկույն քնում:

ՄՈՐԻՑ.—Եդ շատ լավ ե. մենակ ծեր մարդկանց վոսկրներն են ցավում: Ո՛հ, չեմ կարողանում վոչ կռանալ, վոչ բարձրանալ: Ո՛հ (մեջքը օրորում ե յեվ ճորից սկսում հասակը սրել):

ՅՐԻՑ.—Տուր, մենք քեզ կոգնենք, քեռի Մորից:

(Երեան վերցնում ե խոզանակը, ջնջոցը յեվ ոգնում):

ԵՐՆԱ.—Քեզ համար, քեռի Մորից, դժվար ե, չե, ամբողջ որն աշխատել: Այժ:

ՄՈՐԻՑ.—Այժ. չես մեջքս չեյի ծռի, յեթե անիծյալ պատերազմը վորդուս՝ Ռուտին չուտեր: (Հառաչում ե):

ԵՐՆԱ.—Իմ հայրիկն ել ե պատերազմում մեռել (վոսֆի կանգնելով): Յես հայրիկիս հիշում եմ: Նա մեծ եր—այ հապես (աքոռի վրա կանգնելով՝ ցույց ե օալիս օտա բարձր):

ՅՐԻՑ.—(Ձեռվասալով) Եհ, եղպես մեծ մարդիկ սկի չեն ել լինում, երնա:

Ներս ե մտնում Ֆրաու Դենեկեն.

Դենեկեն.—Դեռ մինչև հիմա չեք մաքրել, Մորից: Դուք, լերիս, ուզում եք պաշտոնից արձակվել:

ՅՐԻՑ ՅԵՎ ԵՐՆԱ.—Բարե, Ֆրաու Դենեկեն:

Դենեկեն.—(Առա օտրմում ե զլուխը) Տե՛ր աստված, միթե չենք հասկանում ինչ ե նշանակում պ. Ստիննենսլիցը դալիս ե: Միթե չեք հասկանում:

ՄՈՐԻՑ.—Ներեցեք, Ֆրաու Դենեկեն, բայց դեռ Զ-ը չկա, իսկ պ. Ստիննենսլիցը դալու յե 10-ին: Հիմա կվերջացնեմ, հենց հիմա, ես բոպելիս: Ներեցեք, Ֆրաու Դենեկեն:

Դենեկեն.— Հերիք ե խոսեք, վերջացրեք:

(Քրաու Դենեկեն մոտենում է պահարանին յեվ պապի-
րոսի քուղք է հանում):

Ներս եմ մտնում Մախն ու Ալիսան:

ՄԱՔԱ ՅԵՎ ԱԼԻՍԱ.— Բարե՛, Ֆրաու Դենեկեն:

ԴԵՆԵԿԵՆ.— (Գլխով է անում) Դու ուղարկածս վոտանավորը
սովորե՞լ ես, Ալիսա:

ԱԼԻՍԱ.— Սովորել եմ, Ֆրաու Դենեկեն:

Մորիցը, գործը վերջացնելով, գնում է:

ԴԵՆԵԿԵՆ.— Այս թղթից ծաղիկներ շինեցեք, ինչպես սովորեցրել
եմ (հանում է յեվ լուսամուտի գոգին ու փոփրիկ պահա-
րանի վրա փռում է փոփրիկ անձեռոցիկները, Դուրս
ու գնես է անում, պսպղան բաներ է բերում յեվ սե-
նյակը զարգարում: Դենեկենի դուրս գնացած մոմենտին
գնես է անում Լուսան):

ԼՈՍՏԱ.— (Նայելով ծաղիկներին) Եղպես ել զխաչի: Հողա-
բարձուն դալու լիս Հա-հա-հա: Բոլոր թանգազին բաները
դառավորել, փռել են: Ինչ՞ու չեք խոսում:

ԵՆՆԱ.— Շտապում ենք ծաղիկներ շինենք:

ԼՈՍՏԱ.— Բա ջաղուն ուր ես:

ՅԻՐՅ.— Նա ջաղուից փխս ե. տեսնելիք վաճառի հարձակվեց Մո-
րիցի վրա: Ենպես չի, Երնա:

ՄՈՐԻՅ.— Կամայ, չերեխեք. ձեր պատճառով մեկ ել կուտան:

Ներս է մտնում Դենեկեն, Լուսան կնիկսեն է անում:

ԼՈՍՏԱ.— Բարե՛, Ֆրաու Դենեկեն:

ԴԵՆԵԿԵՆ.— Դու կրկնեցի՞ր քո պարը, վոր անցյալ տարի պարե-
ցիր:

ԼՈՍՏԱ.— Կրկնել եմ, Ֆրաու Դենեկեն:

ԴԵՆԵԿԵՆ.— Չգիտանե՞ր հազիր և նորից կրկնիր իմ առաջ:

ԼՈՍՏԱ.— Բայց չես զգեստներ չու՞նեմ, Ֆրաու Դենեկեն:

ԴԵՆԵԿԵՆ.— Ի՞նչպես թե չունես: Ձե՞ վոր քեզ դարոցում զգեստներ
ավին:

ԼՈՍՏԱ.— Բայց, գիտե՞ք, Ֆրաու Դենեկեն, ինձ մի փոքրիկ յեղբայր
ծնվեց, նրան փաթաթելու բան չկար. վերջրին աչդ սիպ-
տակ փաթաթներով փաթաթեցին:

ԴԵՆԵԿԵ. — Տէր իմ աստված: Ձեր ծնողներին ասացեք, վոր այդ զգեստի արժեքը կ'աւանջվի նրանցից, իսկ դու, պարոն Ստիննենսլիցնի գնալուց հետո, 3 ժամով կ'կանգնես անկունում: Տէր աստված, տեր աստված, ի՜նչ անեմ հիմի: Զգվելի աղջիկ:

ԼՈՏՏԱ. — Ներեցեք, ֆրաու Դենեկե: Յեղբորս, ճիշտ եմ ասում, փաթաթելու բան չկար բոլորովին: Յես կ'պարեմ ալս շորերով: Կարելի՞ յի:

ԴԵՆԵԿԵ. — Կարելի յի: Իսկ յիս ի՜նչ պիտի անեմ: Այսպիսի մի տոն որ, չերբ գալիս ե ինքը պ. Ստիննենսլիցնը, ե վոչ մի հանդիսավորութիւն: Զգվելի, ապերախտ չերեխաներ:

ՖՐԻՑ. — Ֆրաու Դենեկե, իսկ ինչո՞ւ համար պետք ե մենք շնորհակալ լինենք: Ձե՞ վոր պ. Ստիննենսլիցնը դեռ վոչ մի լավ բան չի արել:

ԴԵՆԵԿԵ. — Լո՛ր, թե չե դուրս կ'անեմ դպրոցից:

(ԼՈՒՈՒՔՈՒՆ):

ԱԼԻՍԱ. — Ծաղիկները պատրաստ են, Ֆրաու Դենեկե:

ԴԵՆԵԿԵ. — Մաքսի հետ դասավորի (ճայում ե ժամացույցի): Տեր աստված, 10-ից քառորդ ե պակաս, իսկ դուք միայն հինգ հոգի յեք: Սա խալտառակութիւն ե: Ո՞ւր են կորել մյուսները:

ԼՈՏՏԱ. — Յես, ֆրաու Դենեկե, հանդիպեցի Գրետա ե Լուիզա Մուլլերներին: Նրանք չեն գալու, վորովհետեւ գուլպա ու կոշիկ չունեն:

ԵՐՆԱ. — Հանս Դաուլին ու Վերներին հիվանդանոց տարան:

ՖՐԻՑ. — Բետտի մայրիկը յիբեկ թոքախտից մեռավ:

ԴԵՆԵԿԵ. — Հերբէ ե, լսեցեք: Տեղներդ: (Յերեխաները ճառում են. Դենեկեն գնում ե գեպի փոքրիկ պահարանը):

ԼՈՏՏԱ. — (Շօճում ե Շրիցին ու Երնային) Հիմի վարդագույն բանտեր ե տալու: Եդ միշտ, յերբ հոգաբարձուն գալիս ե, տալիս են:

ԴԵՆԵԿԵ. — (Բացեցը բաժանում ե) Կապեցեք — աղջիկները դըլ-խին, տղաները գոտիի վրա: Յերբ պ. Ստիննենսլիցնը գնա՝ կ'վերադարձնեք ինձ: (Յերեխաները կ'ապում են: Ներս ե մահում դառնակահարուհի Ֆրաու Շերճախեն — զըզ-զըզված մագեքով մի պառավ, վոր օարուհակ իճ-վոր ծամում ե յեկ բոլորից վաթեցում):

ՅԵՆՖՅԱՆԿԵՆ. — (Պատգամ) Բարե՛, Քրատ Դենեկե, բարե՛, յե-
րկսեք:

ՅԵՆՆԵԱՆԵՆՖ. — Բարե՛, Քրատ Յերֆախեն:

ԴԵՆԵԿԵ. — Դուք կարող ելիք այսպիսի որն ավելի շուտ դալ: Նըս-
տեցեք զաշնամուրի մոտ (Քրատ Քերֆախենը նստում է
յեւ ավելի կռաճում, կուզը դուրս գցում):

ՅԻՐՅ. — (Նըհալից) Յես դրան խղճում եմ:

ԵՆՆԱ. — Յես ել:

ԴԵՆԵԿԵ. — Ուշադրութիւն, չխոսել, թե չե դուրս կանեմ ձեզ:
Յերբ պ. Ստիննենպէյնը ներս մտնի, դուք վտարի կկանդ-
նեք, կժպտաք և բարձր կասեք՝ «բարե, շատ հարգելի և սի-
րելի պ. Ստիննենպէյն»։ Այս ասպես (ցույց է աւելիս): Ա-
րեք: (Յերֆախենը ժպտում է):

ՅԻՐՅ. — Իմ հալքիկն ասում է՝ սուտ խոսելը լավ բան չի, իսկ
թե պ. Ստիննենպէյնը սիրելի չե — դա ճիշտ չի: Նա շատ չար
մարդ է, բանփորներին սկի չի խղճում:

ԴԵՆԵԿԵ. — Այս բոպելին կանգնիր անկուռնում:

ՅԻՐՅ. — (Դնում է գեպի անկուռնը: Քիջանցքում լսվում են
Ստիննենպէյնի յեւ Կուրցի ձայները):

ԴԵՆԵԿԵ. — Նստիր տեղդ:

ԱԼԻՍԱ. — (Սաքսից) Ինձ տված վոտանափորը վորքան կարելի
չե լավ պիտի կարգամ և խնդրեմ, վոր պ. Ստիննենպէյնը
ինձ վերարկու նվիրի:

ՄԱՔՍ. — Լավ աշխատիր, Ալիսա: Յես ամենից լավ կժպտամ.
եսպես, ա՛յ. ու բոլորից ել բարձր կկանչեմ և նույնպես վե-
րարկու կխնդրեմ: Գուցե տա, ի՞նչ ես կարծում, հը՞:

ԼՈՏՏԱ. — Պոստացել են, թե տար բաներ և տալու: Յես մի փոք-
րիկ վերմակ պիտի խնդրեմ յեղբորս համար կամ վառելու
փայտ: Ենպես չի՞, երնա:

ԵՆՆԱ. — Եղպես և իսկ յես կրկնակոշիկներ կուզելի և 10 ֆունտ հաց:

ՅԻՐՅ. — Դա շատ է, երնա:

Ներս և մտնում պ. Ստիննենպէյնը, Կուրցը, ուղեկցուքամբ Քրատ
Դենեկէյի: Յերֆախենը վոսֆի յեն կանգնում յեւ վողջում:

ՍՏԻՆՆԵՆՖ. — Բարե, չերեխաներ: Բարե, Քրատ Դենեկե: Թույլ
տվեք ներկայացնել ձեզ իմ բարեկամ ինժեներ պ. Յվան-
ցիգերին, վոր սիրալիք կերպով իր ծառայութիւնն ատա
ջարկեց մեր զարոյցի վերանորոգության համար...

ԴԵՆԵԿԵ.—(Կոռսզվելով) Ախ, ինչ անքան պարտական եմ ձեզ, պ. Ստիննենսլէյն: Պ. Յվանցիգերն անքան սիրալիր ե... Թույլ տվեք, պ. Ստիննենսլէյն, չերախտագիտ յերեխաները միջանի բան ցույց տան, վոր իրենց սեփական ցանկութեամբ պատրաստել են ձեր այցելութեան առթիւ: Լոտտա, փոքրիկս, պարիւր քո պարը: (Տալիս է նրան քրքե վարդերի փուջը: Լոտտան պարում է): Երնա, սիրելիս, այժմ քո յերգը: (Երգում յերգում է): Իսկ այժմ իրանց յերեխաների գրածներից: Ալիսա, կարդա:

Ալիսան արտասանում է.

Մենք կհաղթենք կամ կմեռնենք,

Մեծ Գերմանիայի հերոսներս.

Կեցցե հերոս Ռուպրեխտը,

Մեր անդին թագաժառանգը:

Մեզ հետ է աստված:

Բոլորս գալիս ենք քո յետևից:

Թող տերը պահպանի քեզ,

Մեր խնամող ու բարի հայր:

ՍՏԻՆԵՆՍ.—Ձգացված եմ, թանգագին Ֆրեյլէյն Դենեկէ: Շնորհակալ եմ ձեզանից, յերեխաներ: (Ուտագիր տալով է յերեխաներին: Քրտու Դենեկէն կարծում է, քե մա ինչ-վոր բանից զժգոհ է).

ԴԵՆԵԿԵ.—Ներեցեք, խնդրեմ, պ. Ստիննենսլէյն, վոր այսքան քիչ են հավաքվել, բայց ձեր գալու ուրախութիւնն անսպասելի յեր. զպրոցը փակ եր:

ՍՏԻՆԵՆՍ.—(Ընգեհասելով) Վոչինչ, վոչինչ: Յես կուզելի իմանալ ներկա յեղող աշակերտների անուն-ազգանունը, (ուղղվելով) այսպես ասած՝ ծանոթանալ նրանց հետ:

ԴԵՆԵԿԵ.—Մնդրեմ, խնդրեմ: Շարլոտտա Հայնե, Երնա Վալտեր, Յրից Բաուեր, Լուիզա և Մաքս Շպիցեր:

ՍՏԻՆԵՆՍ.—Իմ կողմից նվերներ տվեք դրանց:

(Քրտու Դենեկէն կապույտ օտարակցերով կանգնե է բաժանում յերեխաներին: Յերեխաները տարակուսած, շփոթված են):

ԿՈՒՐՑ.—Յես պետք է իմ զոհունակությունը հայտնեմ ձեզ, հարգելի Ֆրաու Դենեկէ: Իրանց՝ յերեխաների գրած վտանաւորը պարզ ցույց է տալիս ձեր զպրոցի բարձր հայրենասիրական վոգին:

Դենեկե.—(Շուված) Ո, պ. Յվանցիդեր, միթե կարող եր ուրիշ
կերպ լինել, միթե մենք բոլորս չենք պաշտում մեր միա-
պետին, մեր հայրենիքը:

ԿՈՒՐԲ.—Յես կարծում եմ, վոր յերեխաներն սպասում են, այս-
պես ասած, հոգևոր սնունդի: Յերեխ սրանց շատ վշտացնում
է... Միթե դուք միքանի խոսք չեք ասի նրանց չերկրի
այժմյան դրության մասին:

ՍՏԻՆՆԵՆՍ.—Այո, այո, իմ թանգագին բարեկամներ: Յես ուզում
եմ ձեզ միքանի խոսք ասել: Մեր թանգագին հայրենիքը,
պաշտելի Դերմանիան, նվիրված զավակների կարիք ունի:
Մեր հայրենիքն ապրում է պատմական մեծագույն մո-
մենտ: «Մենք կհաղթենք կամ կմեռնենք», դուք շատ լավ
ասիք այդ բանը: Իսկ դրա համար դուք պետք է լինեք
հերոսներ: Թող ձեզնից չուրաքանչյուրը դառնա հայրենա-
սեր-հերոս և յերբեք չզնա մեր թշնամի կոմմունիստների
սխալ ճանապարհով: Թող ասոված ողնի ձեզ:

Դենեկե.—(Պրոցուցները սրելով) Դուք հուզեցիք ինձ, պ.
Ստիննենսկին, ձեր խոսքերն իսկական ճշմարտություն են:

ԿՈՒՐԲ.—Պ. Ստիննենսկինը այնպես է սիրում ձեզ, թանգագին
յերեխաներ, այնքան բան է ասել ինձ ձեր մասին:

ՖԻՐԲ.—(Բոլոր ժամանակ ուշագիշտ եմ Ստիննենսկիին խոս-
քեր յնձ պատասխանում եր ինչ-վոր բան ասել, բայց չհա-
մարեցի) Պարոն, դուք, ուրեմն, կոմմունիստներին չեք
սիրում և նրանց համարում եք վատ մարդիկ:
(Դենեկեյն սպառնալից նայում է Քրիցից):

ՖԻՐԲ.—(Հուզվելով, ճախացած) Նրանք շատ լավ մարդիկ են,
պարոն, նրանք հերոսներ են:

ՍՏԻՆՆԵՆՍ.—Դու սխալվում ես, սիրելիս, մարդիկ, վոր ազնիվ
աշխատավորներին կոչ են անում կողոպտել և բռնություն
անել—իմ կարծիքով,—անպիտաններ են և կողոպտիչներ:
Այո:

ՖԻՐԲ.—(Քիչ է մեռում արհասվի) Վոչ, պարոն: Դուք սխալ-
վում եք, դուք սրանց չեք ճանաչում: Բոլորովին չեք ճա-
նաչում:

ԿՈՒՐԲ.—(Նեւեմ է անում Ստիննենսկիին: Մեղմուքամբ Քրի-
ցից) Դու իզուր ես հուզվում, սիրելիս: Դու պ. Ստիննենս-
կին լավ չհասկացար Պ. Ստիննենսկինը խոսում է այն
կոմմունիստների մասին, վորոնք բոլորին վատ բան են

ցանկանում, և վոչ թե նրանց մասին, վորոնց դու ճանաչում ես: Նրանք, յես համոզված եմ, շատ լավ մարդիկ են, ինչպես քո հայրը, որինակ:

Ֆրից.—(Բառեկամաբար նայելով Կուրցիճ) Այո, պարոն, իմ հայրիկը լավն է:

Կոնրադ.—(Ընդհատելով) Յես նրան ճանաչում եմ, հիանալի մարդ է:

Ֆրից.—(Ուրախ) Դուք իմ հայրիկին ճանաչում եք: Այո:

Կոնրադ.—(Միծաղելով) Դե, իհարկե, իհարկե, սիրելիս. քու հայրիկը հենց այն քաղաքիցն է, վորտեղից յես եմ. նա ծնվել է Դյուսսելդորֆում:

Ֆրից.—Այո, պարոն, Դյուսսելդորֆում: Յես էլ եմ այնտեղ ծնվել: Իսկ մայրիկս ծնվել է Դրեզդենում:

Կոնրադ.—(Ձեռք Փրիցիճ մեկնելով) Այ, տես՜ր, մենք բարեկամներ, հայրենակիցներ դուրս յեկանք: Հն-հն-հն: (Սեղմում է Փրիցի ձեռքը):

Ֆրից.—Յես անցյալ ամառ ենտեղ եյի՝ տատիս մոտ, պարոն: Տատս միշտ ենտեղ է ապրում: Դուք նրան չե՞ք ճանաչում:

Կոնրադ.—(Ուրախ) Ծանաչում եմ, ճանաչում, սիրելիս:

ՍՏԻՆՆԵՆՍ.—(Նայելով ժամացույցիճ) Ե, գնալու ժամանակ է: (Կուրցիճ) Մենք կարող ենք ձեր փոքրիկ բարեկամին տանել մեզ հետ:

Դենեկե.—Ո՛ր, վորքան բարի յեք: Տե՛ր իմ աստված:

Ֆրից.—(Վախեցած) Վոչ, շնորհակալ եմ: Յես ավելի լավ է վոտով գնամ: Յես ավտոմոբիլով վախենում եմ: (Հասցատուճ) Շնորհակալ եմ, պարոն, յես ավտոմոբիլ չեմ նստի:

ԼՈՏՏԱ.—(Շօուկով) Տես, ով գիտի էլ տաք շորեր չեն տալու:

Դենեկե.—(Զայրուքով) Լոտտա՛:

ՍՏԻՆՆԵՆՍ.—(Դիմելով Դենեկեյիճ) Յես այս դպրոցի յերեխաներին տաք բաներ եմ խոստացել: Այդ բանն, իհարկե, չեմ մոռացել: Յես ուզում եմ հենց հիմա յերեխաներից վորեւ մեկի հետ խանութ գնալ: Թող յերեխաներն իրենք ոգնեն իրենց ընկերներին համար իրեր ընտրելու:

Դենեկե.—Ո, խնդրեմ, պ. Ստիննենույիս, իհարկե:

Կոնրադ.—(Սիրալիք, Փրիցիճ) Իմ փոքրիկ հայրենակից, գնանք մեզ հետ. մենք միասին կգտնենք զանազան համով, գեղեցիկ ընծաներ:

ՅԻՐԻՅ. — (Վարանելով) Շնորհակալ եմ, պարոն, բայց վախենում եմ, մայրս սպասում է ինձ նաչին:

ԿՈՒՐՅ. — Դատարկ բան եւ կերթանք իմ տունը, եւ այնտեղ մի բան կուտան:

ՍՏԻՆԵՆՆՍ. — Ի՞նչպէս, Ֆրից, դու չե՞ս կամենում ողնել քո ընկերներին եւ նրանց համար լալ նվեր ընտրել:

ԴԵՆԵԿԵ. — (Կտուկ) Վո՛չ, ո՛ր. Ստիննենսկին, նա, իհարկե, կգա եւ շատ շնորհակալ է ձեզնից ձեր հոգատարութեան համար:

ՅԻՐԻՅ. — (Համաձայնում եւ քաղաքավարութունից զրզված)... Լո՛ւի, պարոն, լիս հիմա գլխարկս վերցնեմ: (Գնում է գեւղի իր նստարանը, գռան մոտ, ուր Մորիցը նրան ինչ-վոր նշաններ է անում: Ֆրիցը զարմացած նայում է նրան, բայց վոյինչ չի հասկանում):

ՄՈՐԻՅ. — (Ֆուլց եւ հալիս, քե ներս է մտել նրա համար, վոր Քրիցին ոգնի հագնելու. զուգով) Դրանց մի հավատա, Ֆրից:

ԿՈՒՐՅ. — (Կասկածաճեղով նայում է Մորիցին լեւ արագ մոտենում նրանց) Հը՞, Ֆրից, պատրաստ ես, գնանք (բռնում է նրա ձեռքը, Ֆրիցը զանգում-նայում է Մորիցին): Պատիվ ունեմ, ֆրաու Դեննիկե (վոտը վոտին է խփում): Յտեսություն, լերիսաներ:

ՍՏԻՆԵՆՆՍ. — (Գլխով է անում լերեխաներին, լերկու մասը մեկնում է Դեննիկիին, չոր) Յտեսություն:

ՅԵՐԵՆԱՆԵՐԸ. — (Էրասթափված ձայներով) Շնորհակալ ենք ձեր այցելութեան համար: Վո՛ղջ լինեք: Յտեսություն, ո՛ր. Ստիննենսկին:

ԴԵՆԵԿԵ. — (Ծուգկ է խոնարհում) — Ո՛ր, ձեզ շնորհակալ լինելու համար խոսք չեմ գտնում: Յտեսություն, ցտեսություն:

(Գնում է նրանց լեռնովից: Ֆրեյսաները հավաքում են իրերը):

ՄԱՔՍ. — Զգովիլի չե եզ Ֆրիցը:

ԿՈՒՐՅԱ. — Այո, Իսկ մեզ վոչինչ էլ չաղին:

ՄԱՔՍ. — Բոլորը զգովիլի չեն .. (գնում են):

ԵՐՆԱ. — Ի՞նչ ես կարծում, Ֆրիցը կասի՞ եզ հարուստին, վոր ինձ կրկնակողիկներ են հարկավոր:

ԼՈՏՏԱ. — (Մտախոհ) Զգիտեմ: Յես դեռ եզպես մարդիկ չեմ տեսել, վոր չար աչքերով ժպտան: Իսկ դրանց աչքերը... (Նրճային) Զգիտեմ (Իրերը վերցնում է ու գնում է գեւղի դուռը):

ՊԼՏԿԵՐ 4-ԻՊ

ԺԱՆԴԱՐՄԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ

Ֆրիցն ու Կուլցը ներս եմ մտնում վարագույր բարձրանալուն պես։ Սենյակն առաջուց պատասխանում է Ֆրիցի գալու առթիվ։ Սեղանը սարքված է յերկու մարդու համար։ Մյուս սեղանի վրա դրված է խաղալիքների կապոցը

ԿՈՒՐԾ.— Այ, տես, մենք արդեն տանն ենք, Ֆրից։ Նստի՛ր։ Դու, յերևի, հոգնել ես։ Ավտոմոբիլով ճամպորդելը քեզ ի՞նչպես դուր չեկավ։

ՖՐԻԾ.— Շնորհակալ եմ, պարոն, շատ դուր չեկավ։ Յես բոլորովին չեյի վախենում։ Կարծում եյի, թե թեքվելու տեղերը կընկնենք (ծիծաղում է)։

ԿՈՒՐԾ.— Ձեռք ինչո՞ւ վոր։ Իմ շոֆերն իր գործը լավ գիտի։ Ուրիշն գո՞չ ես։ Այո՛։ Իսկ հայրիկդ քեզ ման չի ածում ավտոմոբիլով։

ՖՐԻԾ.— Ե, չե՛ր. մենք ախր ավտոմոբիլ չունենք։ Յերը Կելլերի խանութը առավոտները բուլկի չեն բերում, Հենրիխը—դա շոֆերն է—թողնում է, վոր միքիչ նստեմ մեքենայի վրա, մինչև վոր բանվորները բուլկին կդատարկեն։

ԿՈՒՐԾ.— Ե՛ր, նստելն աչքան հետաքրքիր չի։

ՖՐԻԾ.— Հենրիխի ճամպեն մեր դպրոցի մոտով չի անցնում, թե չե ինձ, գուցե, ման ածեր։

ԿՈՒՐԾ.— Այ, տեսնում ես, Ֆրից, ինչ լավ է, վոր բարեկամացանք. յես անմիջապես ավտոմոբիլով ման ածի քեզ։

ՖՐԻԾ.— (Քաղաքավարությամբ) Յես շատ շնորհակալ եմ ձեզանից, պարոն։

ԿՈՒՐԾ.— (Խառամակցությամբ) Դու, յերևի, քաղցած ես, Ֆրից։ Տես, ինչքան համով բաներ կան սեղանի վրա։ Ինչո՞ւ չես բան վերցնում, Ֆրից։ (Ձուկ ու միսն է դնում նրա առաջ) Մենք փառավորապես կուտենք հիմի։ Դու, յերևի, քաղցած ես։ Այո՛։

ՖՐԻԾ.— Շնորհակալ եմ, պարոն... յես... աչքան էլ քաղցած չեմ։

ԿՈՒՐԾ.— Ի՞նչպես թե քաղցած չես։ Դու, յերևի, վաղճաց ես նախաճաշել։ Վեր ժամին։

ՅՐԻՅ.—(Կամայց) Վոչ... լիս բոլորովին չեմ նախաճաշել:

ԿՈՒՐՅ.—Ինչո՞ւ:

ՅՐԻՅ.—Մենք հիմի որը մի անգամ ենք ուտում... առանց հալ-
րիկի... ամեն բան ենպես թանգ ե:

ԿՈՒՐՅ.—Բ՛հ: Հայրիկդ, ուրեմն, տանը չի: Ի՛նչ ե, չլինի Դյուս-
սելգորֆի ե գնացել—տաախդ մոտ:

ՅՐԻՅ.—(Վախեցած հալում ե Կուրցից) Ձգիտեմ, պարոն:

ԿՈՒՐՅ.—Հապա ինչո՞ւ լիս լուռ: Դու, յերևի, քո հալրիկին չես
սիրում ե չիս ուզում նրա մասին մի բան պատմել ինձ:

ՅՐԻՅ.— Ո, վոչ, պարոն. լիս հալրիկիս շատ եմ սիրում:

ԿՈՒՐՅ.—Այ, տեսնում ես, լիս շատ եմ սիրում քո հալրիկին. վա-
ղուց ե՛ չեմ տեսել ե շատ ուզում եմ իմանալ, թե ինչպես
ե ապրում: Նրա մոտ շատ մարդ ե լինում:

ՅՐԻՅ.—(Ձգուե) Վոչ... հիմի մարդ չի լինում (լուռ ե, Կուր-
ցից հալելով. մտածում ե ինչ-վոր):

ԿՈՒՐՅ.—Իսկ հիմի ո՞վ ե լինում ձեզ մոտ:

ՅՐԻՅ.—(Ձգալից) Մարդ չի լինում...

ԿՈՒՐՅ.—Ինչ ծիծաղելի տղա յես, Ֆրից: Մի՛թե վոչվոր չի գա-
լիս ձեր տունը, ե դու յերբեք հյուր չե՞ս գնում հալրիկիդ
ու մայրիկիդ հետ: Ե, տոներին չե՞ս գնալու տոնածառի:
Ո՛ւր պիտի գնաս:

ՅՐԻՅ.—Կարծում եմ Տիլլին ես անգամ ել կկանչի ինձ: Անցյալ
տարի նրա մայրիկն ինձ ու իմ մայրիկին կանչեց...

ԿՈՒՐՅ.—Տիլլին. իսկ ո՞վ ե նրա մայրիկը:

ՅՐԻՅ.—Դա մեր փողոցում մի խանութպան կին ե: Նրանք լավ
խանութ ունեն, պարոն: Ֆրաու Բյուտները... նրան ամեն-
քը ճանաչում են:

ԿՈՒՐՅ.—(Էիսսքափված) Ա. ո՞ւ. .

ՅՐԻՅ.—(Ուտում ե) Ո, ինչ համով ե, պարոն: Սա ձուկ ե: Սե-
լոգիլայի նման չի: Վարդադույն ե ու շատ համով:

ԿՈՒՐՅ.—Քաղող ել կեր:

ՅՐԻՅ.—Շնորհակալ եմ, պարոն. մութն ընկնում ե արդեն: Բա
չե՞նք գնալու աշակերտների համար տաք բաներ առնելու,
պարոն:

ԿՈՒՐՅ.—Ձե, անպատճառ կերթանք: Կճաշենք ու կերթանք:

ՅՐԻՅ.—(Պաշտոնաճալով) Դուք տեսե՞ք են աղջկանը, վոր
նստած եր իմ կողքին:

ԿՈՒՐՅ.—Դուհուտ, հյուսավոր: Տեսա:

ՖրիՑ.— Դա երնա Դառուն է: Նա շատ լավ աղջիկ է, պարոն:
Նրա հայրիկին սպանել են կովում, իսկ մայրիկը բոլորովին հիվանդ է:

Կոնրադ.— (Յրված) Ախ, խեղճ, խեղճ:

ՖրիՑ.— Նրան պետք է տաք բաներ տալ, պարոն, անպատճառ:

Կոնրադ.— Իհարկե, իհարկե, բարեկամս: Դու ինքդ կընտրես նրա նվերները:

ՖրիՑ.— Հինգ կիլո հաց և կրկնակոշիկներ. ես և գլխավորը: Նրա կոշիկները հին են, ծակ... (Ուրախ) Ախ, վերջան երնան կուրախանա:

Կոնրադ.— Հիմի յես ու դու բարեկամ ենք, Ֆրից, և դու, իհարկե, կընդունես քո նոր բարեկամի ընծաները: Այո: (Գնում է գետի պահարան) Յես քեզ համար սիրուն բաներ եմ ընտրել:

(Կուրցը մոտենում է ծրարին յեվ հանում է այնպիսի մի փոքրիկ իսկական հրացան, նկատելու պարագաներ. պատկերազարդ գրեթե յեվ չմուկներ: Քուրցը օալիս է Քրիցին: Քրիցը հիացած հեռվում է, արոտի բարձրացած):

ՖրիՑ.— Ախ, ինչ գեղեցիկ բաներ են:

Կոնրադ.— Դու այստեղ նալիր, Ֆրից. սա ախր իսկական հրացան է: Այ, ներկեր, գիրք, չմուկներ: (Քրիցի աչքերի առջև շուռ ու մուռ է օալիս նվերները, բայց ձեռք չի օալիս):

ՖրիՑ.— (Հիացած) Ախ, պարոն, հրացան: Իսկական հրացան:

Կոնրադ.— Այ, տեսնում ես, Ֆրից. ինձ շատ հաճելի յե քեզ բավականութուն պատճառել. յես այնպես եմ սիրում քեզ և քո հայրիկին: Դու հրացան ունես:

ՖրիՑ.— Վնչ, պարոն, իմը փայտից է. յես ինքս եմ շինել... (Ճանում է հրացանին, աչքը չհեռացնելով):

Կոնրադ.— Յես նվեր ունեմ և հայրիկիդ համար, յեթե կասես՝ ուր է հայրիկդ (Քրիցը լուռ է): Դու քաղցր գինի սիրում ես, Ֆրից:

ՖրիՑ.— Յերեք չեմ խմել, պարոն:

Կոնրադ.— Ո, համոզված եմ, վոր քեզ դուր կգա: (Լցնում է բաժակը յեվ օալիս Քրիցին: Քրիցը վախվախված փորձում է): Խմիր, խմիր, Ֆրից: Համեղ է:

ՖրիՑ.— Բա ինչո՞ւ դուք չեք խմում:

Կոնրադ.— (Լցնում է իր համար ել) Քո կենացը, Ֆրից, մեծացիր և հայրիկիդ նման լավ մարդ դարձիր:

ՖրիՅ.—(Քաղաքավարի) Շնորհակալ եմ: (Քաժակը խփում է
Կուրցի բաժակին):

ԿոմիՏԵ.—Կեցցես, Ֆրից: Հիմա պետք է խմենք հայրիկիդ կենացը:

ՖրիՅ.—(Անվճռական). . . Ել, ել... հարկավոր չի...

ԿոմիՏԵ.—(Արագ) Ի՞նչպես. դու չե՞ս ուզում հայրիկիդ կենացը
խմել: Ե, տեսնում եմ, վոր դու նրան բոլորովին չես սիրում:
Խմիր (սալիս է: Քրիցը խմում է):

ՖրիՅ.—Ի՞նչ էք կարծում, պարոն, իմ գլուխը չի ցավի:

ԿոմիՏԵ.—Ձե, սա արք թունդ գինի չի. շաքարաջրի պես է: Խը-
միր, մի վախի, Ֆրից. մենք հիմի կխմենք մայրիկիդ կե-
նացը: Ուսմ: (Նսրից լցնում է լեվ սալիս Քրիցին. նա
խմում է լերկուղով):

ՖրիՅ.—(Աղերսագին) Շնորհակալ եմ. շատ հարկավոր չի, պա-
րոն: Յես յերբեք գինի չեմ խմել: Դա շատ համով է, բայց
գլուխս պատվում է մի տեսակ:

ԿոմիՏԵ.—(Ուրախ) յես քեզ ասում եմ, վոր սա խակահան գինի
չի, և սրանից վաչինչ չի պատահի:

ՖրիՅ.—(Խմում է գինին լեվ վեր կենում սեղանի մոտից)
Շնորհակալ եմ. պարոն, յես կուշտ եմ: Թույլ տվեք՝ յես
հրացանը բռնեմ: (Էջնում է արոսից լեվ լերկուղով: Ֆա-
վագին բռնում է գլուխը լեվ ծանրորեն հեցվում սեղա-
նին. հարբել է):

ԿոմիՏԵ.—(Ուրախ) Ոհո, դու կարծես լավ չես կանգնում վոտ-
ներիդ վրա, Ֆրից:

ՖրիՅ.—(Թույլ ձայնով) Ձեմ խմանում ինչ պատահեց ինձ:
Դուխս պատվում է և ամեն ինչ շարժվում շուրջս: Ո, ա-
մեն բան ինչպես շարժվում է (ծիծաղում է): Դուք ել, պա-
րոն, ենպես ծիծաղելի չեք դառել վոր: Հա-հա-հա: Դիտեք
ինչ (հրացանը քափահարում է). լեկեք պատերազմ խա-
ղանք: Դուք կարող եք, պարոն: Դուք ձի դարձեք, լես՝
ձիավոր: Լավ: (Վերցնում է կապոցի քակը լեվ քափահա-
րում. ուրախ հուզումի մեջ է): Այ, եսպես, ալ, եսպես:
(Կուրցին) Դուք ձի յեք, նո՛ւ, նո՛ւ, նո՛ւ: Նո՛ւ, ինչո՛ւ յեք
կանգնել:

ԿոմիՏԵ.—(Եփարոված է) Դիտե՛ս ինչ, Ֆրից, յես չեմ կարողանում

ՖրիՅ.—Ձե, դուք լավ ձի չեք: Ի՛նչքան հաստ էք, բոլորո-
վին նման էք մեր բուլկի ծախողի ձիուն. նրա պես հաստ
ու մեծ...

ԿՈՒՐՑ. — Արի, Թրից, մի՛գիշ ծխենք, հետո պատերազմ խաղանք՝

Դու լիլ, յերևի, ծխում ես, Թրից. չե՞ վոր մեծ ես արդեն:

ՅՐԻՑ. — Վոչ, շնորհակալ եմ. մայրիկս խնդրել է՝ յերբեք չծխեմ. դա ֆլասակար է: Դուք ել մի՛ ծխեք, պարոն: Դուք ախր հիմա ձի լիք (ծխադուխտ ե): Դե, չորս վտաի վրա կանգնեցեք ու վոտով եսպես արեք (ի՞նքն կանգնում ե ձիու պես յեվ քացի օալիս): Ի՞նչ թե գորտերից վախեցել եք ու քացի լեք տալիս: Դե, դե:

ԿՈՒՐՑ. — (Ձարուքլամբ) Ա, սատանա:

ՅՐԻՑ. — Դե, շուտ, թե չե չենք կարող խաղալ, իմ տուն գնալու ժամանակն է. մայրիկս մենակ է:

(Կուրց՝ կասազած չորհոսացու պես պոսվում է սեմյակում, Թրիցը յերգում է):

ՅՐԻՑ. — (Յերգում է). Հոպ, հոպ, թուր քառատրոփ: Թուր շուտ շուտ. (գաճադեղով) թուր պետերից ու լեռներից... հոպ, հոպ քառատրոփ... Ո, քուս տանում է: (Նստում է հասակից, Կուրցը վեր է կենում). Պարոն, տարեք ինձ, խնդրում եմ, մայրիկիս մոտ:

ԿՈՒՐՑ. — (Դնում է ճրան բազմոցի վրա). Հիմա, հիմա, կերթանք տուն (ծածկում է պլեդով):

ՅՐԻՑ. — Ահ, ի՜նչ տաք է, ի՜նչ փափուկ. վորքան բարի յեք:

ԿՈՒՐՑ. — (Շոյում է ճրա ձեռք. Թրիցը ննջում է) Թրից, սիրելիս, ուզում ես գնալ մայրիկի՞դ մոտ:

ՅՐԻՑ. — (Քնկոս ձայնով պասաթաճում է բուրդովին կամաց) Ախ, ուզում եմ, շատ:

ԿՈՒՐՑ. — Ավելի լավ է, գուցե, գնանք հայրիկի՞դ մոտ:

ՅՐԻՑ. — Վոչ, այսոր չի կարելի... հայրիկի մոտ:

(Կուրցը օարժում է աճում)

ԿՈՒՐՑ. — Թրից, սիրելիս, յե՛րբ ես հայրիկիդ տեսնելու:

ՅՐԻՑ. — (Դաճադ) Վաղը... ժամը մեկին:

ԿՈՒՐՑ. — Բայց հո չիս մոռացել հասցեն. ո՛ր է հայրիկիդ:

ՅՐԻՑ. — Վոչ, չեմ մոռացել (հնում է):

ԿՈՒՐՑ. — Իսկ վճրտեղ պիտի տեսնես նրան: (Թրիցը պիճո քնել է յեվ չի պասաթաճում: Կուրցը օա յերկար սպասում է Թրիցի գլխավերեվը կուցած յեվ բարկացած հեռացում) Ու, գրողի տարած:

(Կուրցը անցնում-գառնում է սեմյակում յեվ ջղային ծիռում: Թրիցը քնած է, հնում է օելեճոնի գանգը):

ԿՈՒՐՅ. — Ալլո, Այո, պ. Ստիննենսկին... Վոչ... Անհետևանք, փորձեցի, փորձեցի... Այո, վոչինչ... Նա ալստեղ ե՛ ժանդարմական վարչութիւն մեջ... մեռածի պէս քնած ե... Ի՞նչպէս եք կարծում (Դեմքը հեռզհեռ բավականութեամբ արտահայտութիւն եւ սառնում) Այո, այո, զեղեցիկ, զեղեցիկ: Ամեն բան կարվի: Վոչնուչն (փողը կախում եւ, վերցնում եւ մյուս փողը) 14, հերթապահ գործակալը: Անմիջապէս ավտոմորիլ վերցնել եւ զնալ Կոնիգշտրասսե, Ֆրիդրիխշտրասսե, 17, 6: Ֆրատու Բյուտներն անմիջապէս պետք ե ինձ մօտ լինի: Հագեք մաշկած շորեր, ավտոմորիլը թողեք անկունում: (Փողը զնում եւ ցած, ինչ-վոր բան ե վորոցում զգուշացնում, ապա նորից վերցնում ե փողը) Բիտներ, խոսում ե Կուրցը: Վաղը լրագրերին պետք ե մի լուր տալ, մօտավորապէս հետեւալ բովանդակութեամբ. «Բանվորի վորդի Ֆրից Բաուերը յերեկ զպրոցից վերադարձաւ ամենալավ արամադրութեամբ ե միայն բակում խաղալու: Մթնում ե: Միքանի ժամ հետո Ֆրից Բաուերին դտան իրենց բակում ծեծված: Նրա կլանքը վտանգի մեջ ե: Սկսվել ե վկաների հարցաքննութիւնը»: Այս վոգով մի բան: Հասկանալի չե: Դրեք ալսպիսի մի վերնագիր. «Գազանալին ծեծ», «Ետուհըրզավոր դեպք», կամ ալգպիսի մի լրան: Հասկանալի չե (Փողը կախում ե, յերգելով անցուղաւ ե անում սեցակում: Ֆրիցն առաջվա պէս հագնիս քնած ե: Ներս ե մտնում Մարքա Բյուտները):

ՄԱՐԹԱ. — Բարի յերեկո, պ. Կուրց: Ի՞նչ կհաճեք:

ԿՈՒՐՅ. — (Ֆրիցին ցույց տալով Մարքան բողը ծածկում ե) Հանգիստ յեղեք, նա այնքան դինի չե խմել, վոր դեռ չի դարթնի: (Յերկուսն ել նստում ե) Կարլ Բաուերն իր վորդուն շատ ե սիրում:

ՄԱՐԹԱ. — Ո, այո, շատ ե սիրում:

ԿՈՒՐՅ. — Նա վաղձուց ե տանը չի յեղել:

ՄԱՐԹԱ. — Ժանդարմների դալու որից:

ԿՈՒՐՅ. — Դեղեցիկ: Ուրեմն ձեր անելիքը հետեւալը պիտի լինի: Այս աղին (ցույց ե տալիս Ֆրիցին) լավ կծեծեն, ինչպէս հարկն ե... (Մարքան ցավելու տալով ե անում): Հանգիստ յեղեք, խորոգորմ տալուց հետո:

ՄԱՐԹԱ. — Ներեցեք. դա ի՞նչ բան ե... խորոգորմը:

ԿՈՒՐՅ. — Այնպիսի մի միջոց ե, դեղ, վորի շնորհիվ... այդ գործերից Բաուեր—3

ծողութիւն ժամանակ .. նա չի ճշաւ: Կճշա այն ժամանակ
միայն, յերբ զարթնի. այսինքն մի ժամից վոչ շուտ:

ՄԱՐԹԱ.— Իսկ յես թնչ պիտի անեմ:

ԿՈՒՐԸ.— Ծեծից... ըմմ... հետո, դուք ժանդարմների ոգնութիւմը
նրան կտանեք տուն: Ձեր գործը պիտի լինի բակում ցույց
տալ մի տեղ, ուր կարելի լինի վալը դնել նրան ախպես,
վոր վոչ տան կենվորները նկատեն, վոչ փողոցի անցորդ-
ները: Դա հնարավոր ե:

ՄԱՐԹԱ.— Միանգամայն: Մեր փողոցը շատ խուլ փողոց ե,
իսկ կենվորները, մուկն ընկնում ե թե չե, իրանց բներից
դուրս չեն գալիս:

ԿՈՒՐԸ.— Հետո դուք ինքներդ կերթաք այս տղայի մոր մոտ ե
աղմուկ կբարձրացնեք, թե՛ առաջինը դուք, խանութից վե-
րադառնալիս, պատահաբար տեսել եք նրան այդ վիճակում:
Հասկանալի՞ չե:

ՄԱՐԹԱ.— Միանգամայն հասկանալի չե, պ. Կուրց:

ԿՈՒՐԸ.— Ձեր վորդին, ներեցեք, թնչպես ե նրա անունը:

ՄԱՐԹԱ.— Տիլլի, պ. Կուրց, Տիլլի:

ԿՈՒՐԸ.— Նա, ուրեմն, ցուցմունք պիտի տա դատարանում, թե դը-
րանից մի ժամ առաջ Ֆրիցին տեսել ե, ինչպես ե դուք եք
տեսել, դպրոցից վերադառնալուց հետո բակում խաղալիս,
բայց հետո ձեր վորդին դնացել ե տուն, իսկ նա մնացել ե
խաղալու: Հասկանալի՞ չե:

ՄԱՐԹԱ.— Այո, այո: Իմ վորդին լսող չերեխա չե:

ԿՈՒՐԸ.— Դեղեցիկ: Դուք նույնպես դատարան կկանչվեք ե ցուց-
մունքներ կտաք. դրա համար ձեզ լրացուցիչ հրահանգներ
կտրվեն:

ՄԱՐԹԱ.— Բայց...

ԿՈՒՐԸ.— Դուք դրա համար կտանաք առանձին: Ոգնելու պա-
տրվակով աշխատեցեք, վորքան կարելի չե, լերկար մնալ
Բաուերների մոտ: Բոլոր տեղեկութունները հայտնեցեք ինձ
անձամբ:

ՄԱՐԹԱ.— Լսում եմ, այո, Կուրց:

ԿՈՒՐԸ.— (Վեր կեցալով յեզ գեպի Ֆրիցն ուղղվելով): Ու-
րեմն, անցնենք գործի: (Մարքային) Կանչեցեք տեխնիկա-
կան նպատակների համար ձեզ հետ յեկած ժանդարմներին:
(Մարքան գուրս ե գնում: Ֆրիցը բնած ե հանգիստ):

ՊԼՏԿԵՐ 5-ԲԴ

Նկուղ, Մի մուսքը վերելից, աջից, Մուսքի մոտ բանվոր՝ աստնա-
նակը ձեռին, Նկուղի մեջտեղը՝ սեղան: Սեղանի շուրջը Յոնանան
ու Շպիցելը:

ՅՈՂԱՆՆԱ.—(Շարունակում է սկսած ճախազատութիւնը)
Վո՛չ, դու բոլորովին իրավացի չես: Քո յերեխաները դրու-
թլունը չեն փոխում:

ՇՊԻՅԵԼ.—Դու այդ չես կարող իմանալ—դու վո՛չ մարդ ունես,
վո՛չ յերեխաներ. քեզ համար խոսելը հեշտ ե:

ՅՈՂԱՆՆԱ.—Ընտանիք չունենալն ել հեշտ բան չի: Յես կուզեյի
ընտանիք ունենալ, և յեթե չունեմ, միայն նրա համար,
վոր չեմ ուզում հազար կտոր լինել ընտանիքի ու գործի
արանքում:

ՇՊԻՅԵԼ.—Ուրեմն, դու կողմնակից ես գործադուլը շարունակե-
լուն: Ե, բա վոր մի յերեք ամիս ել անցնի, ու ձեռնարկա-
տերերը չհամաձայնեն մեր պայմաններին, են ժամանակ:

ՅՈՂԱՆՆԱ.—(Յ.ՖԵՐԶ փալեցցնելով) Վորքան վատ, այնքան լավ՝
մեր դրության մեջ, են ժամանակ զինված ապստամբու-
թյուն, պրոլետարական հեղափոխութիւն: (Դուռը ծեծում
են):

(Վենք շարունակվում է):

ՉԱՅՆ.—Մտունն հստեղ է ապրում:

ԲԱՆՎՈՐ.—Կազնի:

ՉԱՅՆ.—Կեչի:

Դուռը բացվում է, մտնում է Կարլը:

ԿԱՐԼ.—Բարի յերեկո:

(Նրանք պատասխանում են նրան, առանց վեցն քնդ-
հատելու. նա ջղալիք անցնում-դառնում է սենյակում):

ՇՊԻՅԵԼ.—Դու միշտ շատ հեռուն ես գնում: Զինված ապստամ-
բութիւն: Մենք ուզում ենք աշխատավարձն ավելացնել, և
միայն:

ՅՈՂԱՆՆԱ.—Յեմ միայն: Շատ քիչ է ուղածդ: Մի ավելորդ հինգ
կոպեկը բանվորի դրութիւնը չի փոխի: (Ձոր) Բացի
դրանից, ձեռնարկատերերը մերժում են քեզ եւ հինգ կո-
պեկն ել:

ԶԱՅՆ.—Մառան հասնող ե ապրում:

ԲԱՆՎՈՐ.—Կաղնի:

ԶԱՅՆ.—Կհչի:

Բանվորը բացում ե դուռը: Մտնում ե Հանք:

ՀԱՆՍ.—Բարի լերեկո: (Մոռեցնում ե Կարլին) Հրեա թողցիկը:
Նայի: Հենց հսոր բաժանելու լիմ:

ԿԱՐԼ.—(Կարգում ե) Բոլորն ուղիղ ե: Զենքը հավաքելու մա-
սին պետք ե միքիչ ավելի ուժեղացնել և, վորպեսզի կու-
սակցականները տներում չպահեն: Այդ բանում սխալներ
են յեղի:

ՀԱՆՍ.—(Փոփոխում ե) Լավ, (Կարլին ճախելով) Ինչո՞ւ յեա
հուզված:

ԿԱՐԼ.—Են որվանից, յերբ դու յեկար մեզ մոտ, կնոջս ու տղիս
չեմ տեսել: Եսոր ժամը մեկին նրանք պետք ե հանդիպելին
ինձ Վիհելմի բուլվարում, բայց չեկան:

ՀԱՆՍ.—Գուցե մոռացել են, կամ գործ են ունեցել:

ԿԱՐԼ.—Զե, նրանք, եդպես չեն անի: (Լռությամբ. Կարլը կար-
ծես վաճում ե իրենց այդ մտքերը, ուրիշ օրհնով): Մալ-
լերի գործարանում տրամադրութունը կայուն ե—բանվոր-
ները կպայքարեն մինչև վերջը:

ՀԱՆՍ.—Յերեկ դու յեղէլ ես ժողովում:

ԿԱՐԼ.—Այո:

ՀԱՆՍ.—Յես իմացել եմ, վոր հսոր Մալլերը կանչել ե միջանի
բանվոր, վորակյալներից: Նա, կարծեմ, առաջարկում ե
նրանց լավ պայմաններ, յերբ գործադուլը վերջացնեն:

ԿԱՐԼ.—Մալլերն ընդունում ե բանվորների պայմանները:

ՀԱՆՍ.—Եդպես բան չկա: Նա մտադիր ե բոլոր բանվորներին
տալ ենքան, ինչքան առաջ եր տալիս. նա կկաշառի զլիա-
վորներին և զբանով զժողովրդուն կզցի մասսայի մեջ:

ԿԱՐԼ.—Ե, եդ նրան չի աջողվի: Ենտեղ մի շարք հուսալի կոմ-
մունիստներ կան. զինապահեստ են պատրաստում, նրանք
առանց կռվի անձնատուր չեն լինի:

ՀԱՆՍ.—Ինչ իմանաս: (Կամաց) Ուշ դարձրու Շպիցերին: Նա
ռեֆորմիստների ազդեցության տակ ե: Կողմնակից ե գոր-
ծադուլը դադարեցնելուն:

ԿԱՐԼ.—(Հոգեբեր վրա օալով, մոռեցնում ե Յոհաննային յեվ
Շպիցերին: Հանքը օգում ե ռոստոքի վրա):

ՇՊԻՅԵԼ.— Կրկնում եմ ելի, Յոհաննա, բանվորները հոգնել են։
Նրանք պայքարի ընդունակ չեն հիմա։ Բացի դրանից,
բանվորները դեռ բավականաչափ կուլտուրական չեն։ մին-
չե անգամ, լավ վերջանալու դեպքում ել, նրանք չեն կա-
րող իշխանությունն իրենց ձեռքն առնել։
(Յոհաննա բերանը բացում է, վոր պատասխանի, բայց ցրա
փոխարեն պատասխանում է Կարլը)։

ԿԱՐԼ.— Լավ ես տես, Շպիցեր, Իհարկե, ավելի լավ է փոխել
աշխատության ճանիճներում, քան պայքարել։ (Հեզճան-
գով) Ինչ արած, սպասենք, թողնենք պայքարը. կապի-
տալիստները մեր վորդիներին, չերեի, կուղարկեն համա-
լսարան սովորելու, վոր հետագայում ավելի լավ կառավա-
րեն չերկիրը։ (Զայրուքով) Բայց բանվորների կրթության
մասին խոսք լինել չի կարող, քանի իշխանությունը նը-
բանց ձեռքին է։ Ռուսաստանում բանվորներն իրանք են
տանում դործը և բանվորի պես են նալում արտադրու-
թյան, իսկ մենք չերեք ամիս և կոլում ենք, վոր որական
հինգ կոպեկ ավելացնեն—Էն ել չեն տալիս։ Ուժը մեր կողմն
է։ Ամբողջ Դերմանիայում գործադուլներ են։ Մեզ հարկա-
վոր է միաբանություն։

Դուռը ձեծում են։

Ասվում են պայմանական խոսքեր, Մտնում է Վիլհելմ Հայնեն
լրագիրը ձեռքին։

ՀԱՅՆԵ — (Կարլին) Կարդացիր։

ԿԱՐԼ.— Ի՞նչ կա։

ՀԱՅՆԵ — Հրեա (մասով ցույց է ցալիս լուրը լեզվադիրը հան-
գում)։

ՀԱՆՍ.— Բան և պատահել։

ՀԱՅՆԵ.— Յերեկ իրիկուն սրտ աղին գտել են հայաթում՝ սար-
սափելի ձեծված, համարյա կիսամեռ։ (Բոլորը օջապա-
տում են Հայնեյին, Կարլը մեծակ՝ լուրը կարգում է մի-
բանի անգամ լեզվ վեր թռչում օեղից)։

ԿԱՐԼ.— (Շպիցերին) Դու կտոր տանը չեղել ես։

ՇՊԻՅԵԼ.— Յեղել եմ։

ԿԱՐԼ.— Ախր զպրոցը փակ եր։ Եստեղ գրված է. «Ֆրից
Բաուերը վերագարձավ զպրոցից»։ Դուցե սա մի ուրիշ
Ֆրից է։

ՇՊԻՑԵԼ.—Յերեկ դպրոցը բացել են՝ տաք բաներ բաժանելու...
իմ լերեխեքն էլ, քոնն էլ յեղել են ենտեղ:

ՀԱՅՆԵ.—(Կասաղուքյամբ) Տաք բաների փոխարեն կանֆետ են
տվել միայն: Սրիկաներ:

ԿԱՐԼ.—(Զլսելով) Բան չեմ հասկանում (զլուխը բռնում է,
նորից կտրգում յեվ գնում-գալիս):

(Քանձորենքը կամաց գրուցում են: Հանքը նորից գնում
է ոռոտորի մոտ: Վերջացնում է գրելը):

ԿԱՐԼ.—(Քելտառում է ինքն իրեն սիրել) Պատրաստ ե:

ՀԱՆՍ.—(Լուռ գլխով է անում):

ԲԱՆՎՈՐ.—(Դուռն մոտ պահակություն անողը բացում է հա-
տակը, այնտեղ գեմբ է քաղցնում) Ո՛վ հետը զենք ե՛րբե-
րել, թող հանձնի:

(Ներկա յեղողներից միմեկիսը հանձնում են):

ՅՈՀԱՆՆԱ.—(Մոռեցնում է Կարլին),

ՀԱՅՆԵ.—(Զգուշորեն) Գուցե ավելի լավ կլինի՝ դու գնաս:

ՅՈՀԱՆՆԱ.—Նա պետք է արտահայտվի գործողության հետագա
ծրագրի մասին: Նա չի կարող գնալ:

ՀԱՅՆԵ.—(Փամացուլցիքն ճայելով) Տաս բողբոջից հետո կհա-
վաքվին մերոնք և մյուս գործարաններից:

ՅՈՀԱՆՆԱ.—Առանց քեզ ծրագիրը կարող է տապալվել:

ԿԱՐԼ.—(Նսիս) Ինչե՛ր ես ասում: Քեզ ո՞վ ասաց, թե չես կեր-
թամ: Ինչպես տեսնում ես, եստեղ եմ:

Յոհաննա հեռանում է:

ԿԱՐԼ.—(Քլ օռնով) Լուտտան յեղե՛լ է Ֆրիցի մոտ:

ՀԱՅՆԵ.—Յեղել է: Ֆրիցը շատ վատ է: Բոլոր ժամանակ քեզ է
կանչում:

ԿԱՐԼ.—Ժողովից հետո... վաղն առավոտ... չես պիտք է գնամ
նրա մոտ:

ՀԱՅՆԵ.—Պարտավոր ես, Կարլ: Գուցե... վերջին ժամերն են:

ԿԱՐԼ.—Նա... դեռ կենդանի՞ չե: Ծի՛շտ ասա, Վիլհելմ:

ՀԱՅՆԵ.—Կենդանի չե (կտրմեղով ձեռք զրպացն է օտնում)-
պատահաբար հիսուն կողեկանոց եր ընկած—սո, Կարլ,
հետո կտաս: Ֆրիցին դեղ-բան է հարկավոր:

ԿԱՐԼ. — Շնորհակալ եմ (հաճեցա՞մ լալիս ե)։ Ո՞վ ե նրան ծնծել, ինչո՞ւ համար։ Անորենք, փառած կյանք ե։ (Մեռում ե միայն մոմի բոցը, դեմք չի լեռնվում։ Ներս մահող բանվորների ձայնը հերթապահ բանվորին. «Մառան հստեղ ե ապրում»։ «Կողնի», «Կեչի»։ Բանվորների քիվը հեռզինեւ ավելացում ե)։

ՅՈՂԱՆ. ՉԱՅՆԸ. — Նախ Կարլի ղեկուցումն ե՝ առաջիկա գործունեւ լուրջան ծրագրի մասին։ Կարլ, խոսքը քեզ ե պատկանում։ (Կարլը չափած-ձեկված ձայնով սկսում ե ղեկուցումը)։

ՎԱՐԱԳՈՒՅՐ

ՊԱՏԿԵՐ 6-ԻՂ

1-ԻՆ ՊԱՏԿԵՐԻ ԴԵԿՈՐԱՅԻԱՆ

Սենյակում եիվանդ Ֆրիցը պառկած ե մանճակալին։ Նլզան ու Մարթան նսած ննջում են։

ՖՐԻՑ. — (Զառանցում ե) Հայրիկ, հայրիկ, ոգնիր ինձ... խեղդվում եմ... շատ քաղցր ե... հոտ ե դալիս... վատ ե... շունչս կարում ե... Ա. . ա՛... (Նշում ե)։

ԵԼԶԱ. — (Զարթնում ե) Հը, ի՞նչ կա. (մոտենում ե ճրան) Ֆրից, Ֆրից, ի՞նչպես ես։ Ֆրից։

ՖՐԻՑ. — Ելի՛ր դուք։ Բեզերը, ծակում են։ Ինձ բեզերով մի դիպչեք... Յես ել դինի չեմ ուզում... Չեմ ուզում, չեմ ուզում... (լալիս ե). շո՛ւտ, շո՛ւտ ավեր, խնդրում եմ...

ԵԼԶԱ. — (Շփոթված) Հիմի կտամ, սիրելիս, հիմի կտամ. (Քրիցին շուռ ե օալիս, նա սկզբում նայում ե զարմացած, հետո խմում)։ Յես քո մայրիկն եմ, քո մայրիկը։

ՖՐԻՑ. — (Խմում, պառկում ե) Այո, այո, մայրիկիս մոտ, իսկ հայրիկիս մոտ չի կարելի (վեր ե բռնում)։ Յես ձեզ չեմ ասի հայրիկիս անգը։ Յես խոսք եմ ավել։ Յես սենե... դատ չեմ... աս... ա՛... ցավում ե (ընկնում ե ինքնամոռացության մեջ)։

ՄԱՐԹԱՆ. — (Զարթնում ե, «յես չեմ ասի հայրիկիս անգը» խոսքերի վրա) Մեղքս գալիս ե. խեղճ չերեխա։ Շատ եմ ցավում դրա համար, սիրելիս։ Ինչքան խելք կա ել փոքրիկ գլխում։

ԵԼԶԱ. — (Լալիս ե) Մի՛թե չի առողջանալու։ Ես ի՞նչ ցավ եր, աստված...

ՄԱՐԹԱ.—Տեսնում եք, սիրելիս, ամեն բան անում եմ, վոր դրա դրությունը թեթեացնեմ: Բժիշկ եմ կանչել, դեղ եմ առել, անքուն ֆուում եմ մոտը, յես...

ԵԼԶԱ.—(Ընգհասելով) Այո, դուք շատ բարի չեք, ֆրաու Բյուտներ, Շատ շնորհակալ եմ: Դուք լավ կանեք՝ գնաք քնեք, իսկապես, իզուր եք ձեզ նեղություն տալիս:

ՄԱՐԹԱ.—Ձե, յես չեմ հեռանա հիվանդ յերեխայից: Յես իմ քրիստոնեական պարտքն եմ համարում՝ ոգնել հիվանդ յերեխային: Առաջինը յես տեսա նրան՝ մեն-մենակ բակում ընկած, յես ասացի ձեզ եզ մասին, յես ոգնեցի, վոր տուն բերեք:

ԵԼԶԱ.—(Լոգնած) Այո, դուք շատ սիրալիւր եք, ֆրաու Բյուտներ, բայց լավ կանեք՝ գնացեք ձեր տուն հանգստանալու:

ՄԱՐԹԱ.—Յես սովորել եմ, սիրելիս, մարդկային ապերախտության: Իմ պարտքն աստծու առաջ ամենից բարձր եմ դասում: Յես ելի փող կտամ դեղի համար, թեև գիտեք, վոր քիչ եմ վաստակում, վոր ամբողջ որը անց եմ կացնում խանութում, վոր յես...

ՖՐԻՃ.—(Ֆյզ կրկնվող «յես»-ի ձոցով) Կըս, կըս, կըս... (աչ-բերք բացում է, ճայում Մարթայից) Եդ դժւ յես կակոացնում... սե գորտ: (Մարթան ուզում է մոտենալ ճրան), Թռչում է ինձ վրա... նա ինձ կուտի... Հայրիկ, հայրիկ (ընկնում է մահճակալի վրա):

ԵԼԶԱ.—(Քնկնակաւ) Իսկապես, դուք իզուր եք անհանգըստանում: Հիվանդը միշտ ցանկանում է իր հարազատներին տեսնել:

ՄԱՐԹԱ.—(Պաշտով) Բոլորովին ճիշտ է, սիրելիս. յես պատրաստ եմ վողբալ ձեզ հետ միասին, վոր յերեխան յերկրորդ որն է՝ շարունակ կանչում է հորը (ձայնը զոգում է), իսկ հայրը չի գալիս մեռնող յերեխային տեսնելու: Ա՛խ, տեր աստված, վորքան ծանր է (լալիս է):

ԵԼԶԱ.—(Կրկնելով Կառլի խոսքերը յեվ չհավաստով իր արգարացիութեամբ) Նա չի կարող մենակ ընտանիքի շահերով ապրել, նա ավելի կարևոր գործեր ունի:

ՄԱՐԹԱ.—(Արցունքներով միջից) Դա անխիղճ բան է: Կարելի չէ նվիրվել գաղափարին, յես ինքս համոզմունքով կոմսունիստուհի յեմ, բայց (ծանրակօխ) գիտեք, վոր յերբեմն

ազիլի կարեոր և զեղեր տեսնել հարազատի մօտ: Յերբեմն դա փրկում և ամենածանր հիվանդութիւննից: Միթե չեք կարողանում ազդել կարլի վրա, վոր գա լերեխային տեսնելու:

ԵԼԶԱ.—(Հուզված լեզ անվաստի քարքում և ալբերը, աշխատելով լաց չլինել) Ի՞նչպես. լես հո չե՞մ կարող գնալ նրա մօտ, հո չե՞մ կարող ձերիցից հեռանալ:

ՄԱՐԹԱ.—Կարլի հասցեն ասացեք, մի լերկու խոսք գրեք, լես կուզարկեմ բմ... իմ բարեկամներից մեկն ու մեկին: Հո չի կարելի լերեխային կարոտ թողնել:

ԵԼԶԱ.—(Հեկեկալով) Բայց յես ախր կարլի հասցեն չգիտեմ:

ՄԱՐԹԱ.—(Գրգռված) Յերեկ ձեզ մօտ եր են աղջիկը՝ Լոտտա Հայնեն իր մօր հետ: Պետք և նրա միջոցով իմանալ կարլի հասցեն: Ինքը Հայնեն կոմմունիստ և, իհարկե, գիտի՝ վորտեղ և կարլը (անցնում-գառնում և սեղակում: Խփում և հիմզ ժամը, Ելգան գեղ և օալիս Ֆրիցին):

ՖՐԻՅ.—(Խմում և, Հանկարծ, զեղը խմելիս, ճանաչում և մօրը) Մայրիկ, մայրիկ, մի հեռանա ինձանից, մայրիկ ջան:

ԵԼԶԱ.—Եստեղ եմ, եստեղ, սիրելիս:

ՖՐԻՅ.—Կարելի՞ լս. լես քու ձեռը պիտի բռնեմ (ձեռը բռնում և): Այ եսպես... լավ և:

ԵԼԶԱ.—(Կամաց ու օփոքված՝ Քրաու Բյուսենբերգ գեղի գասարկ օթը ցուլց տալով) Պրաու Բյուտներ, իսկապես, ամաչում եմ, բայց ել զեղ չկա, իսկ բժիշկն ասաց՝ ուղիղ ժամը մի անգամ Ֆրիցին (օգնվելով) զեղ պիտի տալ. ձեռս բռնել ե... մինչև վոր պատրաստեմ... Խնչպես անեմ:

ՄԱՐԹԱ.—(Կանգ և առնում, ուսերի օտը ուղղում) Եղպես և: Յերբ վոր անելու բան և լինում (ճանաչելով), Ֆրաու Բյուտներ:

(Ելգան հեկեկում և, Մարքան տոնը փոխում և իսկույն):

Հե, հե, հե: Դե, իհարկե, սիրելիս. կերթամ զեղատուն և զեղ կտառվիրեմ: Միայն, ազաջնակա, հիշեցեք իմ խորհուրդը՝ լուրջ մտածեցեք ավելի լավ զեղի մասին, են մասին, թե ինչպես գտնես կարլ Բաուերին և թեթեացնես եղ փոքրիկի տանջանքները (հագնվում և): Հուլս ունեմ, սիրելիս, վոր կհասկանաք, թե վորքան կարեոր և այդ Ֆրի-

ցի առողջութիւն համար, և կանեք այդ: (Դեղատոմսը վերցնում ե ու գնում: Ելգան միառժամանակ նստում ե, հետ ուզում ե վեր կենալ, բողբել Յրիցի ձեռք-նազարքնում ե):

Յրից.—(Կամաց) Մայրիկ ջան, մի գնա:

ԵԼԶԱ.—Յես ուզում եմ սենյակը միքիչ կարգի բերեմ, Յրից:

Յրից.—Դե, լավ: Կարելի՞ չե դրոշակս մայրիկ (ուզում ե օռն գալ). ոյ, ոյ, ցավում ե: Յես լավ եմ, լավ եմ... մայրիկ ջան:

ԵԼԶԱ.—(Յուրեք հավաքում ե ու յերգում: Դուռը ծեծում եմ, Ելգան բացում ե, մտնում ե Կարլը: Ելգան նետվում ե գեպի նա, ուրախութունից մոռացնում ե զուռը ծածկել: Լալով յեվ ծիծաղելով գրկում ե Կարլին) Կարլ, Կարլ, չես ենպես եմ տանջվել, ենպես ուրախ եմ, Կարլ:

Յրից.—(Յւրեք բացում ե) Հայրիկ, չես գիտեցի, վոր դու կգաս: Հայրիկ ջան... (Կարլը նետվում ե գեպի նա, համբուրում ե նրան, ագահորեն սեղմում ե կրծքին: Լուսքում: Հետ Յրիցն սկսում ե ծիծաղել: Մամայիս ծիծաղում եմ բուրն ել, իրենց ուրախությանը չհավասարում):

ԿԱՐԼ.—Ասա, Յրից, տղաս, ինչ ե պատահել քեզ: Մի ցույց տուր, տեսնեմ՝ վորտեղ ե ցավում:

ԵԼԶԱ.—(Յուրեք ե ալիս) Եստեղը արյունակալել ե, եստեղն ել, իսկ եստեղ, տես, ինչ սարսափելի բան ե² Կարլ (ջղայնորեն օրջվում ե):

ԿԱՐԼ.—(Յնցվում ե յեվ Յրիցին ծածկում) Ո՞վ ե համարձակվել եսպես ծեծել քեզ, մի պատմիր, տղաս:

Յրից.—(Թուլ) Դպրոցից... ավտոմոբիլով, ինժեները հոգաբարձուի հետ, վոր ընկերներս համար տաք բաներ առնեն: Հետո նա համով բաներ տվեց ուտելու (Դուռն մեջ յերեվում ե Մարթան՝ գեղը ձեռին: Բաուերի ընթացիկը նստել ե՝ միմյանց կպած յեվ նրան չեն տեսնում: Մարթան իսկույն նկատում ե Կարլին, օտապ յեվ զգուշ քաղցնում ե զուռն յետեվ) խաղալիքներ նվիրեց... գիտե՞ս, հայրիկ, չես մինչև անգամ գինի փորձեցի (բոլորովին քուլացնում ե):

ԵԼԶԱ.—Կարլ, խոսելը քնաս ե նրան: Բժիշկն արգելել ե:

ԿԱՐԼ.—Միայն ասա, թե ով ե վիրավորել քեզ, Յրից:

ՖՐԻՅ.—Հետո ել զոչինչ չեմ հիշում, հայրիկ ջան:

ԿԱՐԼ.—(Կարծես իՅԲԳ իրեց) Հոգարարձու, ինժեներ. գինի,
ծեծ: Դժվար և հասկանալ: Թեև... Ֆրիցին վերտեղ գտար,
ելլա:

ԵԼԶԱ.—Բակում, Կարլ, մեր բակում: (Խփում է վեց ժամը) Ախ,
ինչպես և ժամանակը թռչում: Ֆրիցին պետք է դեղ տալ,
իսկ ֆրատու Բյուտները դեռ չկա:

ԿԱՐԼ.—(Խստութեամբ) Ֆրատու Բյուտներն ինչ գործ ունի հա-
տեղ:

ԵԼԶԱ.—(Լալու պատահաւ) Այ, տեսնում ես, դու ինձ հետ են-
պես մի տոնով ես խոսում, վոր չգիտեմ ուղղակի ինչ ա-
նեմ: Յես բոլորովին քեզ նման չեմ, Կարլ... Իսկ հետո,
հետո, շատ թույլ եմ. վիճել, կովել չգիտեմ բոլորովին, նա
ինքը յեկալ...

ԿԱՐԼ.—Նա ուրեմն առաջվա պես գալիս և հատեղ:

ԵԼԶԱ.—Չգիտեմ, Կարլ, ինչու, բայց նա բժիշկ կանչեց: Ինքը
վճարեց, գնաց դեղ բերեց: Մենք ախր բոլորովին փող չու-
նեցինք: Ֆրիցն ենպես վատ և: Յես չգիտեմ, Կարլ (լալիս
է): Յես չեմ կարողանում, յես չեմ կարող հապես ապրել:

ԿԱՐԼ.—(Փայփայում է ցրահ) Գիտեմ, վոր ծանր է քեզ հա-
մար: Բո փոքրիկ ուսերը չեն դիմանա եղ ծանրութեան:
Գիտեմ, բայց, այնուամենայնիվ, նրանից հեռու կաց: Յես
գուցե և սխալվում եմ, բայց նա աչքիս վատ և յերևում
(դեմքը կեցողութեամբ է): Դիմացիր, Ելլա, գիմացիր, սիրելիս:
Հալառա, վոր լավ կլինի: (Նայում է ժամացույցին,
չկային) Պետք է գնալ: Նա քեզ փող, Ելլա: Կաշխատեմ
վաղն ելի ձեռք բերել, հն ժամանակ կուղարկեմ: Մնաս
բարով, Ֆրից ջան (համբուրում է): Լավացիր, առողջա-
ցիր, ազատ (գրկում է Քրիցին յեվ Ելլային):

Ներս եմ մտնում ժանգարմներ և Կուրցը, համազգես-
տով:

ՖՐԻՅ.—(Վախեցած) Հայրիկ, եղ նրանք են, նրանք, ժանգարմ-
ները. փախի՛ր, հայրիկ ջան, շուտ (քկցում է):

ԺԱՆԴԱՐՄ.—Կարլ Յոհան Բաուեր, որինքի անունով դուք ձեր-
բակալված եք:

ԿԱՐԼ.—Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ համար (թիւում է իրեց): Ո՞ւր և քաղա-
քական համոզմունքների ազատութիւնը, վորի մասին խոս-
վում է այնքան:

ԿՈՒՐԾ.— Դուք ձերբակալված եք վո՛չ թե համոզմունքների համար, այլ քրեական հանցագործութեան: Այս թվի հոկտեմբերի 14-ին դուք ծանր կերպով ծեծել եք ձեր փոքրիկ վորդուն:

Ֆրիցը լսում է ձայնը. նայում է, բայց դեռ չի նանայում Կուրցից:

ԿԱՐԼ.— Ի՞նչ: Ի՞նչ եք ասում:

ԿՈՒՐԾ.— Այն, ինչ լսում եք: Վկաների ցուցմունքով հաստատված է, վոր այս լերեխան ծեծված է ձեր ձեռքով:

ԵԼԶԱ.— Կարլն է ծեծե՞լ... Դուք ստո՛ւմ եք, ստում: Մենք չորս որ ե՛նրան չենք տեսել, նա յերեխին պաշտում է: Կար՛լ... ծեծե՞լ... Անխձվածներ:

ԿԱՐԼ.— Հանգստացի՛ր, Ելզա: Նրանք քեզ չեն հավատա, վորովհետև նրանց ձեռնտու չե քեզ հավատալ: Նրանց հարկավոր է ինձ բռնել, իսկ թե ինչ բանի համար, (բժժիծաղով) եդ արդեն պետք է հնարել:

ԿՈՒՐԾ.— Մեր հեռանալուց հետո կարող եք իստերիկա սարքել: Գնանք, ժամանակ չունենք սպասելու:

ԵԼԶԱ.— Բայց ո՛ր է արդարությունը, ո՛ւր է արդարությունը:

ԿԱՐԼ.— (Հագնվելով) Մրանց արդարությունը ա՛յ հսպես է. նա մեր բանվորական արդարութեան նման չի: Հիմի հասկացիր, թե ինչու չեմ կովում սրանց դեմ. մի՛ բարկանա, վոր չեմ կարողանում առաջժ թեթևացնել քո տխուր կյանքը: (Համբուրում է Ֆրիցին. Ֆրիցն աչք չի հեռացնում Կուրցից): Մնաս բարով, տղաս: Հիշի՛ր՝ ինչ սովորեցրել ե հայրդ:

ԿՈՒՐԾ.— Քաղաքացի Բաուեր, մի յերևակայիր, խնդրեմ, վոր լերկար կարող ենք ձեզ սպասել: Քրեական հանցավորի դասախոսութունն այնքան էլ հետաքրքիր չի:

ՖՐԻԾ.— (Հանկարծ հասկանում է) Ա՛, յես ճանաչեցի, ճանաչեցի՛: Դուք իսկի էլ հայրիկի ծանոթը չեք, դուք էլ ժանդարմ եք (հեկեկում է):

(Կարլին տանում են),

ՎԱՐՍՏՈՒՅՐ

ՊԱՏԿԵՐ 7-Ի՞

Բանային խուց. այդտեղ է Կարլ Բաուերը: Նստել՝ նայում է ուղիղ առջևիւր, Կռացել է, միտումաւորովել: Փոքրիկ լուսամուտից ուսելիք են Տալիս: Նա ուտում է բոս սովորութեան, նետ պառկում է, գլխիցը նետ վերմակով ծածկում: Կոնվոյները ներս են բերում Հայնեին:

ՀԱՅՆԵ.— Գազաննե՛ր, կեղծաւորնե՛ր, խաբերանե՛ր:

ԿՈՆՎՈՅ.— Կալանավոր Հայնե, առաջարկում եմ վերջ տալ այդ արտահայտութեաններին:

ՀԱՅՆԵ.— (2ի լսում: Քռուցցիով սպառնում է գռան է կողմը) Յեթե մենք չե, մեր զավակները վրեժխնդիր կլինեն ձեզ՝ բանվորներին ծաղրի, տանջանքի լենթարկելու համար:

ԿՈՆՎՈՅ.— (Նետում է գռան խոտով լի գոռակ լեզ ուրիշներ) Լոկեք, Կալանավոր Հայնե, թե չե վատ կլինի: (Հեռանում է, լսվում է բացալու պոսւյսի ձայն):

ՀԱՅՆԵ.— (Հալածակաց կենդանու մահացես ու զեն է ընկնում խցում: Քաուերը լուռ պառկած է): Ամեն մարդ կարճ է ուղած քաղաքական համոզմունքն ունենալ: Նրանք ազնիւ են: Նրանք գիտեն ո՛ւմ բռնել (շուրջն է նայում): Ազատ յերկրում թակարդներ. կոմմունիստներին, գազանների պես, թակարդն են դնում ու... ու... (սեղանը գցում է):

ԿԱՐԼ.— (Վերմակը լետ է գցում, վեր կենում, ուրախութեամբ իրեն կոցնում է):

ՀԱՅՆԵ.— Կա՛րլ:

ԿԱՐԼ.— Վիլհելմ:

ՀԱՅՆԵ.— Բարեկամ, միթե դու չես:

ԿԱՐԼ.— Վիլ... հե... (Կամաց լալիս է) Վիլհելմ:

ՀԱՅՆԵ.— Կա՛րլ, եղ թնչ բան է, մեր ղեկավարը... Կա՛րլ:

ԿԱՐԼ.— Մեղքս կորեցիւն, ջախջախեցին: Յերեք տարուց ավելի չե... վոչ մի մոտիկ մարդ... մենակ ես պատերն են:

ՀԱՅՆԵ.— Ինչքան ժամանակով ելիր դատապարտած:

ԿԱՐԼ.— Ութ ամսով... շա՛տ է անցել արդեն... Ե... (ընկնւած ձայնով) չեմ հաւատում, թե մահից առաջ դուրս գամ այստեղից:

ՀԱՅՆԵ.—Դու վո՛չ առաջինն ես, վո՛չ վերջինը: «Արդար» դատաստանը նրանց ձեռքին ե: «Ճշմարտախոս» լրագրերը գրում են նրանց թելադրությամբ: Ամբողջ կյանքը նման է բալագանի: Կոմմունիստ Մաքս Հելցը բանտարկված է վորպես տուն հրդեհող, մի տուն, վոր յերբեք չի տեսել: «Քրեական հանցագործներ» Սաքքոյին ու Վանցետտին յոթ տարվա բանտարկությունից հետո նստեցրել են ելեկտրական աթոռին: Կապիտալիստները կարողանում են բոլորին պատժել, բոլորի հախիցը գալ, ով հարգում է բանվորին. նրանք կարողանում են զրպարտել ամենաազնիվ մարդուն, չեթե հարկավոր է ազատվել նրանից: Յես չերբեք չեմ մոռանա են սարսափելի կոմեդիան, վոր յեղավ քո դատի ժամանակ: Մեղադրել քեզ քու. տղին ծնծել՜ւ մեջ...

ԿԱՐԼ.—Սպասիր, Վիլհելմ. վճրտեղ են Ֆրիցը, Ելզան: Ի՞նչ գիտես նրանց մասին: Կենդանի՞ չեն: Ասա՛ շուտ:

ՀԱՅՆԵ.—Նրանք այժմ մեղանից շատ հեռու չեն:

ԿԱՐԼ.—Վո՞րտեղ են:

ՀԱՅՆԵ.—Պորհրդային Միութեան մեջ:

Դուան վրայի փոքրիկ լուսամուտում յերեվում է կոնվոյի գլուխը:

ԿԱՐԼ.—Վճնց, Բնչպես:

Սկսում է մրցել:

ՀԱՅՆԵ.—Ռուս ընկերներն ոգնության ձեռք մեկնեցին մեր կանանց ու յերեխաներին: ՄՈՊՐ-ի շնորհիվ ամեն ինչ սարքվեց. և մեր կառավարությունն էլ չհակառակեց... Կրակից ավելի վախենում են կոմմունիստական վարակից և ուզում են ազատվել մեր կանանցից ու յերեխաներից:

ԿԱՐԼ.—Ֆրիցը, Ելզան Պորհրդային Միութեան մեջ են: Շնորհակալ եմ այդ լուրի համար, բարեկամ: Յես իմ մեջ նոր ուժ եմ զգում: Միայն թե դուրս գամ աշտեղից:

ՀԱՅՆԵ.—Ու նորից պայքարեմ:

ԿԱՐԼ.—Ու նորից պայքարեմ:

ՎԱՐԱԳՈՒԹՅՈՒՆ

Վարագույրի առաջ յերեւոյում ե Թրիցը պիտներական հագուս-
տով:

ՖԲԻՅ.—Այո, լես եմ Թրիցը: Յես ու մալրիկս ապրում ենք
Մոսկովայում: Յերեկ նամակ ստացա. հայրս նույնպես գա-
լիս ե մեզ մոտ: Ընկերներ, խորհուրդների յերկրում մենք
լավ ենք ապրում, շատ լավ, բայց յերեք չեմ մոռանա, թե
ինչպէս են ապրում բանվորներն ու նրանց յերեխաները
ուրիշ վերկրներում: Յես շատ լավ գիտեմ՝ ինչ ե նշանակում
«պատրաստ լիզիր», ե լես՝ պատրաստ եմ: Ընկերներ, իսկ
դուք բանվորների գործի համար պատրաստ եք:

ՎԵՐՁ

ԳԱՍ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

220039488

(204.)

A $\frac{11}{39488}$

ФР 36 45 407.

В. Селяхова и Н. Саг

ФРИЦ БАУЭР

Пьеса в 7 карт.